

**Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta**

David Carda

Domácí násilí z pohledu Policie ČR

Diplomová práce

Olomouc 2014

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma domácí násilí z pohledu Policie ČR vypracoval samostatně a citoval jsem všechny použité zdroje.

Ve Svitavách dne 14. července 2014

David Carda

Na tomto místě bych chtěl poděkovat vedoucí diplomové práce JUDr. Kateřině Frumarové, Ph.D. za odborné vedení při psaní práce, za cenné rady a připomínky, bez kterých by tato práce nemohla vzniknout.

Mé poděkování patří rovněž npor. Bc. Petru Herinkovi, npor. Mgr. Kamilu Dvořákovi a mjr. Mgr. Janu Cedidlovi za vstřícný přístup, pomoc a poskytnutí cenných rad a informací při psaní této práce.

Obsah

Obsah	4
Úvod	5
1 Pojem „domácí násilí“	7
1.1 Pojem a definice	7
1.2 Klíčové znaky domácího násilí	8
1.3 Vymezení základních pojmů	8
1.4 Nejčastější formy	9
1.5 Příčiny domácího násilí	10
2 Jednotlivá stádia domácího násilí a možnost obrany ohrožené osoby	12
2.1 Fáze 1 – jde o lidskou důstojnost	12
2.2 Fáze 2 – jde o zdraví	14
2.3 Fáze 3 – jde o život	16
3 Právní aspekty domácího násilí	17
3.1 Ústavní a mezinárodněprávní úprava	17
3.2 Trestněprávní úprava	18
3.2.1 Trestní právo hmotné	18
3.2.2 Trestní právo procesní	21
3.1.3 Správněprávní úprava	23
4 Změny v právní úpravě od 1.1.2007	26
4.1 Zákon o domácím násilí	26
4.2 Změny v zákoně o Policii	27
4.2.1 Základní zásady pro úkony a zákroky policisty při uplatnění institutu vykázaní	27
4.2.2 Obecná pravidla postupu policisty po oznámení incidentu	28
4.2.3 Postup při vyhodnocování hrozeb a přítomnosti typických znaků domácího násilí	29
4.2.4 Podmínky pro vykázaní	30
4.2.5 Postup při vykázaní	30
4.2.6 Vyhodnocování domácího násilí pomocí SARA DN	31
4.3 Změny v OSŘ – institut předběžného opatření	33
5 Výzkumná část	34
5.1 Výzkumná strategie a metodologie	34
5.2 Zkušenosti pracovníků	35
5.3 Vyhodnocení rozhovorů	37
6 Kasuistika	39
6.1 První příklad domácího násilí	39
6.2 Rozbor příkladu	40
6.3 Druhý příklad domácího násilí	41
6.4 Rozbor příkladu	41
Závěr	43
Seznam použité literatury	45
Abstrakt	48
Abstract	48
Seznam klíčových slov	49
Key words	49

Úvod

„Domácí násilí je nejrozšířenější formou násilí ve světě a zároveň je násilím nejméně kontrolovaným“¹. Jedná se o velmi závažný patologický společenský jev s vysokou latencí, který byl páchaný odedávna, ale byl po dlouhou dobu tolerován. Následky domácího násilí bývají dlouhodobé a zanechávají obvykle hluboké psychické rány. Tato forma násilí byla dlouhou dobu společensky tolerována a veřejně se o této problematice začalo hovořit až na počátku 70. let 20. století, kdy první výzkumy potvrdily znepokojivě četný výskyt tohoto jevu ve společnosti a díky řadě výzkumů zaměřených na násilí v intimních sférách poté došlo k prohloubení znalostí o tomto fenoménu jako celku i o jeho dílčích aspektech. Na tomto základě přistoupila řada vyspělých zemí ke změnám v legislativě a mnohdy se i rozšířily služby poskytované obětem domácího násilí.

V České republice se tomuto tématu do roku 1989 nevěnovala téměř žádná pozornost. Na domácí násilí se do této doby hledělo jako by neexistovalo. Od začátku 90. let se začínají pomalu objevovat první organizace zaměřené na pomoc obětem domácího násilí. Dne 14. března 2006 byl přijat zákon č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím, který nabyl účinnosti dne 1.1.2007. Byla tak završena dlouhodobá snaha o řešení tohoto problému a byl zcela jasně vyjádřen postoj státu vůči domácímu násilí, a to vůle netolerovat jednání násilné osoby a pomoci ohroženým osobám včas jejich situaci řešit.

Text práce je členěn na kapitoly, podkapitoly a případně oddíly. První kapitola popisuje vymezení pojmu domácího násilí, jsou zde vyjmenovány základní znaky a stručná charakteristika jednotlivých forem. Druhá kapitola popisuje jednotlivá stádia domácího násilí a možnosti ochrany ohrožené osoby. Ve třetí kapitole jsou uvedeny právní aspekty domácího násilí. Postupně je zde nahlíženo na domácí násilí z ústavněprávního a mezinárodněprávního pohledu, je zde stručně nastíněna trestněprávní úprava (hmotná i procesní) a důraz je kladen na správněprávní úpravu a to zejména na postup Policie ČR. Následující kapitola se zabývá popisem změn, které přinesl již zmiňovaný zákon o domácím násilí, největší důraz je kladen na postup Policii ČR při vykázaní násilné osoby. Práce je tedy zaměřena především na výkon státní správy, a to zejména Policie ČR při vykazování násilné osoby, které je popsáno ve čtvrté kapitole. Pátá kapitola zahrnuje výzkumnou část práce, jsou zde popsány rozhovory s pracovníky Policie ČR zabývajícími se problematikou domácího násilí a následně jsou zde rozhovory vyhodnoceny. Šestá kapitola je věnována řešení domácího násilí v praxi. Nejdříve

---

¹ Šedivá, M. a kol. *Metodický rámec interdisciplinární spolupráce na místní úrovni při řešení případů domácího násilí*. Praha: Bílý kruh bezpečí, o.s., 2007, s. 7.

je zde popsán příklad, poté je uveden postup, kterým byl vyřešen, a následně je tento postup rozebrán a zdůvodněn.

Cílem teoretické části práce, která zahrnuje první čtyři kapitoly, bylo stručně nastínit historii a současný stav problematiky domácího násilí. Hlavní metodou této části bylo srovnávání. Cílem praktické části práce prezentované v kapitolách pět a šest bylo zjistit praktické problémy, se kterými se potýkají příslušníci Policie ČR při řešení problematiky domácího násilí a navrhnout řešení pro zlepšení práce policie. Hlavní metodou této části byl rozhovor a pozorování.

Problematikou domácího násilí se zabývá mnoho monografií i odborných článků, avšak většinou pouze z jednoho úhlu pohledu. Cílem teoretické části tak bylo vybrat stěžejní části týkající se domácího násilí v kontextu Policie ČR a uvést je souhrnně v této práci.

Důvodů, proč jsem si vybral toto téma je několik. Prvním z nich je, že jsem se jako policista musel seznámit s novou právní úpravou v oblasti domácího násilí. Při tomto studiu mě uchvátila složitost tohoto problému a chtěl jsem se mu proto věnovat hlouběji a poznat jej z více pohledů. Toto moje rozhodnutí pouze utvrdilo to, že jsem se sám měl možnost s domácím násilím setkat v okruhu mých blízkých, a proto jsem se chtěl pokusit pochopit jejich jednání – jak osoby ohrožené tak i osoby násilné.

1 Pojem „domácí násilí“

1.1 Pojem a definice

V současné době neexistuje jediná závazná či autoritativní definice domácího násilí jednotně definovaná ve všech státech ani v rámci naší republiky. V praxi se setkáváme se širokým spektrem označení tohoto jevu a s jeho vymezením. Samotný termín domácí násilí (Domestic Violence) se vyskytuje převážně v anglické literatuře a zahrnuje zejména násilí mezi partnery. Jedná se tedy o pojetí domácího násilí v užším slova smyslu. V německy mluvících zemích se oproti tomu vyskytuje výraz násilí v rodině a domácnosti (Gewalt in der Familie und naher Umgebung), který vyjadřuje širší pojetí².

Odborná literatura pojem „násilí“ definuje jako: „Zlé nakládání, tělesné útoky, pohrůžky obdobným chováním nebo jednáním, které působí újmu na fyzickém, sexuálním, nebo psychickém zdraví druhé osoby. Jde o agresi jedné osoby proti druhé (nebo jejich většímu počtu), jejímž cílem je ublížit, poškodit, poranit nebo zabít.“³ Jde tedy o každý čin, kdy oběť dělá něco, co dělat nechce, a nebo který jí brání dělat něco, co dělat chce, nebo v ní vyvolává strach. Prostřednictvím moci, kterou tento strach poskytuje, určuje násilník chování oběti.

Základním rysem domácího násilí je to, že se jedná o agresi mezi lidmi v rodině nebo lidmi, mezi nimiž existují dlouhodobá vzájemná pouta. Spornou otázkou však zůstává, zda je možné pod pojem domácího násilí zahrnout též týrání dětí rodiči či týrání starých rodičů dospělými potomky či vnuky. Podle většinového názoru odborné veřejnosti se do domácího násilí v širším smyslu zahrnují, i když násilí páchané na těchto osobách má svá specifika a zvláštnosti⁴. Naopak pojmem domácího násilí v užším smyslu chápeme násilí mezi partnery (současnými či minulými) bez ohledu na pohlaví, v sezdaném či nesezdaném soužití.

Jak již bylo uvedeno, terminologie v celé oblasti domácího násilí není jednotná a záleží často na konkrétním autorovi, jak který pojem přesně definuje. Jako příklad definice uvádím definici DONA linky vypracovanou ve spolupráci s Bílým kruhem bezpečí. „Domácí násilí je fyzické, psychické anebo sexuální násilí mezi blízkými osobami, ke kterému dochází opakovaně v jejich soukromí a tím skrytě mimo kontrolu veřejnosti, intenzita násilných

---

² Voňková, J. Spoustová, I, *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. 2. vydání. Praha: proFEM,o.p.s. 2008, s. 13

³ Tamtéž

⁴ Např.: Doporučení Výboru ministrů Rady Evropy ze dne 26.3.1985, R (85) 4, o násilí v rodině.

incidentů se stupňuje a vede ke ztrátě schopností včas tyto incidenty zastavit a efektivně vyřešit narušený vztah.“⁵. Tato definice je dle mého názoru nejzdařilejší.

1. 2 Klíčové znaky domácího násilí

Domácí násilí můžeme rozpoznat podle čtyř charakteristických znaků, kterými jsou:

- a) **opakovanost** – jde o jednání, které má svůj vývoj a dochází opakovaně k jeho projevům, často i po velice dlouhou dobu; domácím násilím není ojedinělý a jednorázový incident, byť se závažnými následky,
- b) **postupný nárůst intenzity** – domácí násilí začíná zpravidla psychickým násilím a ve většině případů se přidává násilí fyzické; útoky jsou zpočátku vedeny proti lidské důstojnosti, posléze proti zdraví, a mohou vyústit v útoky proti životu,
- c) **jasné role** – k násilí dochází mezi blízkými osobami, kde lze diferencovat roli násilné a ohrožené osoby, jejich vzájemné postavení je nerovné a role se v průběhu incidentů nemění,
- d) **páchání násilí v soukromí** – „K násilí dochází zpravidla beze svědků, nejčastěji v soukromí společného obydlí, ale i na jiných místech, např. chata, hotel apod.; jednotlivé útoky zapadající do schématu domácího násilí se však mohou vyskytnout i na veřejnosti“⁶.

1. 3 Vymezení základních pojmů

V této podkapitole se pokusím vymezit základní pojmy týkající se problematiky domácího násilí.

Násilnou osobou – je osoba, která ohrožuje jinou osobu (ohroženou osobu) na životě, zdraví, svobodě nebo lidské důstojnosti a společně s ohroženou osobou obývá byt nebo dům, popřípadě jsou či byly spolu s ohroženou osobou v intimním, rodinném či jiném obdobném vztahu a vzhledem k aktuální zadokumentované situaci, předešlým incidentům a riziku reálného ohrožení lze důvodně předpokládat, že tato osoba se bude dopouštět i nadále násilí vůči ohrožené osobě.

Vykázanou osobou – se rozumí násilná osoba, vůči které bylo rozhodnuto o uplatnění institutu policejního vykázání podle § 44 zákona o Policii ČR, eventuálně rozhodnutím soudu

---

⁵ Zdroj: <http://www.donalinka.cz/domaci-nasili/zakladni-informace/> (cit. 5.2.2014)

⁶ Závazný pokyn policejního prezidenta č. 200/2008, o provádění vykázání, čl. 1, odst. 4

uloženo, aby dočasně opustila společné obydlí a zdržela se navazování kontaktu s ohroženou osobou.

Ohroženou osobou – se rozumí osoba, proti které směřuje domácí násilí ze strany násilné osoby; jedná se většinou o osobu, která společně s násilnou osobou obývá dům nebo byt, popřípadě je nebo byla s násilnou osobou v intimním vztahu.

Vykázáním – se rozumí zákonný policejní zásah do soukromí spočívající v povinnosti násilné osoby opustit společné obydlí s ohroženou osobou (tj. společně obývaný byt či dům) a zákaz vstupu do společného obydlí a jeho bezprostředního okolí. Jde o rozhodnutí Policie ČR nebo o předběžné opatření soudu.

Společným obydlím – se rozumí byt nebo dům, který násilná a ohrožená osoba obývají společně, přičemž se vyžaduje jen faktický stav společného bydlení, nikoliv vedení společné domácnosti; právním titulem společného bydlení může být např. vlastnictví nemovitosti, nájemní či podnájemní vztah, ale i faktické společné bydlení na základě rodinných i jiných vztahů.

Hrozba nebezpečného útoku – je důvodný předpoklad, že se násilná osoba dopustí nebezpečného jednání, které bude mít za následek přímé ohrožení života, zdraví anebo svobody ohrožené osoby. Jako příklad můžeme uvést útok za použití zbraně.

Hrozbou zvláště závažného útoku – je důvodný předpoklad, že se násilná osoba dopustí nebezpečného jednání, které bude mít za následek zvláště závažné ponížení lidské důstojnosti ohrožené osoby. Jako příklad můžeme uvést hrozbu hrubého ponižování psychického nebo sexuálního rázu apod.

1. 4 Nejčastější formy

Tato podkapitola se zabývá nejčastějšími formami násilného jednání mezi partnery, kterými jsou:

- a) **fyzické násilí** – je nejzávažnějším projevem agrese v intimním vztahu. Nejčastějšími projevy jsou fackování, strkání, bití pěstmi nebo předměty, tahání za vlasy, škrcení, pálení cigaretou, ohrožování zbraní, bodání, přivazování oběti, odpírání spánku, třesení, zanedbávání v případě dětí a seniorů, až po útoky proti životu,
- b) **sexuální násilí** – rozumíme jím znásilnění, vynucování pohlavního styku proti vůli oběti a nezáměr o její citové prožívání, slovní sexuální napadání, přinucení k pohlavnímu styku za přítomnosti jiných lidí, donucení k používání nebo sledování pornografie a v případě nezletilých dětí rovněž jejich sexuální zneužívání,

- c) **psychické násilí** – je nejběžnějším aspektem domácího násilí a v mnoha případech může být rovněž původcem největších škod. Následky mohou přetrvávat celé roky a mohou změnit osobnost oběti, která může bez podpory a pomoci vést v budoucnosti jen velmi obtížně plnohodnotný život. Mezi nejčastější projevy patří nadávání, vyvolání strachu, slovní týrání, ponižování, výslechy, vyhrožování zmrzačením, sebevraždou, odebráním dětí, křik, demonstrace síly, rozkazování, obviňování, zesměšňováním oběti na veřejnosti, důslednou kontrolou co oběť dělá, s kým se stýká, kam chodí apod.,
- d) **sociální násilí** – nejčastější podoba je izolace oběti od blízkých osob (rodiny, přátel), znemožňování oběti v sociálním prostředí, rozhodování o všech otázkách společného života, kontrola chování a jednání oběti, využívání dětí a jiných osob jako prostředku nátlaku na oběť,
- e) **ekonomické násilí** – nemožnost oběti kontrolovat a spravovat rodinné příjmy a výdaje, zatajování ekonomické situace násilné osoby, znemožnění nakládání s vlastními finančními prostředky. Pokud násilná osoba neustále udržuje svou oběť ve finanční tísní a pod pečlivou kontrolou, oslabuje tím oběť a ta tak ztrácí možnost dělat věci sama bez vědomí této osoby. Z důvodu nedostatku finančních prostředků není schopna opustit domov či vyhledat pomoc. Tento nedostatek se rovněž projevuje ve společenském životě, neboť oběť nemá prostředky na svoje zájmy a snadněji se dostane do společenské izolace a tím i větší závislosti na násilné osobě⁷.

Ve většině případů se setkáváme s užitím několika forem současně a lze jen těžko určit, která forma násilí je pro oběť nejvíce devastující. Následně prokazování sexuálního, psychického, sociálního i ekonomického násilí je velmi složité, neboť nejdůležitější roli zde hraje výpověď oběti, která je však pro ni velice traumatizující a při necitlivém výslechu o těchto skutečnostech nechce vůbec hovořit.

1.5 Příčiny domácího násilí

Příčiny vzniku domácího násilí jsou různé. Obecně lze kořeny hledat v samotné společnosti, kterou bylo dlouhou dobu přehlíženo a tabuizováno. Konkrétními příčinami může být konfliktní životní styl, nespokojenost v intimním vztahu, malá sebedůvěra, nedostatek finančních prostředků a různé psychické potuchy, kterými může trpět násilná osoba⁸. Teorie zabývající se příčinami vzniku domácího násilí dělíme na jednofaktorové a multifaktorové.

⁷ Ševčík, D., Špatenková, N., a kol. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. Praha: Portál, 2011. s. 48

⁸ KRÁLÍČKOVÁ, Z., ŽATECKÁ, E., DÁVID, R., KORNEJ, M. *Právo proti domácímu násilí*. Praha: C. H. Beck, 2011. s. 52

Jednofaktorové se člení na psychologické, biologicko-genetické a sociologické. Psychologické teorie jsou zaměřeny na psychiku násilné a ohrožené osoby. Základem je úvaha, že příčinou je povahová anomálie násilné osoby. Zvláštním znakem ohrožené osoby je snížené sebevědomí. Biologicko-genetické teorie stavěly na předem dané genetické dispozici jedince se sklonem k násilnému chování, kdy toto zjednodušující pojetí vedlo k jejich zániku. Východiskem sociologických teorií je přesvědčení, že v případech domácího násilí jde o uplatňování moci a kontroly muže nad ženou, což je výsledkem typicky patriarchální společnosti⁹.

Multifaktorové teorie vnímají násilí mezi partnery jako souhrn mnoha vlivů. Příčiny vzniku domácího násilí dělí do čtyř skupin:¹⁰

1. Makrosystémové příčiny spatřující výskyt domácího násilí tam, kde je zřejmá nadvláda mužů a jejich vůdčí postavení.
2. Ekosystémové příčiny zkoumají neutěšenou životní a sociální situaci jedince jako zdroj domácího násilí.
3. Mimosystémové příčiny se zabývají problémem samotné podstaty rodinného života a vzájemného soužití jednotlivých členů rodiny.
4. Ontogenetické příčiny, které vycházejí z oboustranného vlivu psychických vlastností násilné osoby a osoby ohrožené.

---

⁹ ČÍRTKOVÁ, L. *Forezní psychologie*. 2.vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. s. 239

¹⁰ STRÍLKOVÁ, P., FRYŠTÁK, M. *Vykázání jako prostředek ochrany před domácím násilím*. 1.vyd. Ostrava: KEY Publishing, 2009. s. 17.

2 Jednotlivá stádia domáciho násilí a možnosť obrany ohrozené osoby

2.1 Fáze 1 – jde o lidskou dôstojnosť

V této fázi je důležité vůbec zaznamenat náznaky domáciho násilí, neboť tyto se mohou dostavovat velice nenápadně a plíživě. Ohrozená osoba se ze začátku může domnívat, že se jedná pouze o běžné manželské hádky (kterými zpočátku i mohou být). Jelikož je boj s násilím v dalších fázích již velice obtížný, měla by být „oběť“ i její bezprostřední okolí ostražitá, pokud se začnou objevovat znaky příznačné právě pro domácí násilí. Velmi matoucí může být zejména přesvědčení oběti, že násilné jednání je činěno „pro její dobro“ nebo že je „projevem lásky“. Včasné rozeznání plíživých změn v chování násilné osoby, které směřuje k postupné eskalaci, může napomoci buď zastavení této tendence v případě, že oběť řekne jasné STOP nebo případně včas opustí tento násilný vztah.

Násilné chování se může projevovat již na počátku vztahu. Někdy se však může projevit i po dlouhodobějším soužití a spouštěčem může být událost, která změní dosavadní situaci – porod, úraz, trauma atd..

Ve fázi rozvoje násilí lze oběti doporučit zejména tyto opatření:

- a) **informování sociálního okolí ohrozené osoby o probíhajícím násilí** – základním předpokladem pro toto opatření je skutečnost, že si oběť uvědomí svou reálnou situaci. Sociální okolí (zejména rodina a přátelé) násilné osoby může projevit svůj odmítavý postoj k násilí a korigovat tak chování násilné osoby a rovněž představuje kontrolní mechanismus, který zamezuje překročení do další fáze;
- b) **aktivizace sociálního okolí** – navazuje na předchozí opatření v případě, že násilné chování neustane, a naopak začíná eskalovat. V tomto případě by měla následovat intervence zvenčí s cílem toho chování ukončit. Pomoc může být v rovině psychologické a morální, ale rovněž i v rovině materiální: např. možnost přechodného ubytování, pomoc při péči o dítě, finanční výpomoc při snaze o ekonomické osamostatnění apod.;
- c) **dočasná odluka** – v praxi závisí na možnostech ohrozené osoby opustit společnou domácnost. Tímto opatřením může dát oběť násilné osobě jednoznačně najevo, že v případě pokračování násilného jednání může dojít k odluce trvalé;
- d) **návštěva manželské nebo občanské poradny** – při tomto opatření bude záležet na ochotě obou stran, snaze vztah udržet a vzniklou situaci řešit;

- e) **návštěva krizového centra** – může se jednat i o hospitalizaci a toto opatření pravděpodobně bude opět navazovat na předchozí, kdy oběť může cítit potřebu nalézt alespoň krátkodobě klidné prostředí, kde by jí byly poskytnuty odborné psychologické služby;
- f) **podání návrhu na rozvod** – jde o opatření právní povahy, které bude pravděpodobně navazovat na rozhodnutí oběti, že již nadále nelze s násilnou osobou udržet funkční vztah. V souvislosti s tímto návrhem je rovněž nutné upravit vztahy k dětem pro dobu po rozvodu přičemž předběžným opatřením lze tyto vztahy upravit též pro dobu do rozvodu;
- g) **podání návrhu na úpravu styku s dítětem** – toto opatření může souviset s podáním návrhu na rozvod, avšak nikoliv nezbytně. Pokud to vyžaduje zájem dítěte, je možno upravit styk s dítětem a vyživovací povinnost i v rámci trvajících manželství;
- h) **oznámení na policii** – i v této počáteční fázi se může násilná osoba dopustit přestupku či trestného činu. V úvahu připadají zejména přestupky proti občanskému soužití ve smyslu ustanovení § 49 odst. 1 písm. a), písm. c) zák. č. 200/1990 Sb., o přestupcích. Může se například jednat o různou podobu urážek, ponižování, vyhrožování a dalších forem psychického násilí. Jelikož jsou vždy násilná osoba a oběť osobami blízkými, bude se jednat o návrhový přestupek k jehož projednání před přestupkovou komisí je nutné, aby oběť podala do tří měsíců od spáchání přestupku správnímu orgánu návrh na jeho projednání. Pokud se jedná o výhrůžky usmrcením či těžké újmy na zdraví a tyto výhrůžky mohou vzbudit u oběti důvodnou obavu, lze toto jednání kvalifikovat jako trestný čin násilí proti skupině obyvatel a proti jednotlivci ve smyslu ustanovení § 197a zák. č. 140/1961 Sb., trestní zákon. K trestnímu stíhání je však dle § 163 zák. č. 141/1961 Sb., trestní řád, zapotřebí souhlasu poškozeného (tzn. oběti);
- i) **nabídka násilné osobě, aby podstoupila dobrovolně protialkoholní léčbu nebo program pro násilné osoby** – k násilnému jednání často dochází pod vlivem alkoholu, a proto vyřešení alkoholové závislosti násilné osoby může vést k zastavení násilného jednání. Tomuto léčení se však může podrobit pouze dobrovolně, proti vůli násilné osoby je možné realizovat pouze opatření krátkodobé povahy jako je umístění do protialkoholní záchytné stanice, pokud tato osoba představuje aktuální nebezpečí pro sebe nebo jiné. Zpravidla však nelze očekávat ochotu násilné osoby se léčení podrobit, a proto toto opatření přichází v úvahu s jiným zejména motivačním opatřením, např. se může jednat o hrozbu podání návrhu na rozvod manželství, úpravu styku s dětmi, odluku apod.;
- j) **individuální terapie oběti** – zejména pokud se již jedná o dlouhodobé psychické násilí, bude pro zlepšení stavu oběti potřeba odborné psychologické pomoci, jejímž cílem je

odstranění negativních dopadů násilného jednání a celkové posílení psychické stability. Terapie však také může hrát důležitou roli po ukončení vztahu s násilnou osobou za účelem stabilizace a posílení schopnosti vést dál samostatný život;

- k) **konzultace s orgánem sociálně právní ochrany dětí** – pokud je násilné chování uplatňováno i vůči dětem, popřípadě jsou-li děti přítomny násilnému chování, může oběť požádat o pomoc orgán sociálně právní ochrany dítěte, který je v tomto případě povinen poskytnout poradenství a přijmout v závislosti na závažnosti další opatření¹¹.

2.2 Fáze 2 – jde o zdraví

Většina opatření uvedená v předchozí fázi mohou být v závislosti na intenzitě násilí shodná i ve druhé fázi. Dále přichází v úvahu následující opatření:

- a) **žádost o pomoc u orgánu sociálně právní ochrany dětí** – je prokázáno, že důsledky přítomnosti dítěte při násilném chování rodičů mohou být pro psychiku dítěte stejně závažné, jako kdyby bylo samo vystaveno násilí. **Pokud je dítě vystaveno takovému působení, tak může oběť požádat o institucionální pomoc orgánu sociálně právní ochrany dětí, který je příslušný k dohledu nad zdravým vývojem dětí.** Tento orgán může ve prospěch dítěte využívat svých oprávnění umožňujících i intervenci do rodiny, ve které se násilí odehrává;
- b) **sestavení bezpečnostního plánu** – který by měl obsahovat zejména **naplánování postupu oběti** v případě hrozící eskalace násilí, kdy tento postup je zejména dobře využitelný pokud je násilí součástí určitého algoritmu, a lze ho tudíž očekávat – např. po návratu z hospody. Dále si oběť může připravit **bezpečnostní balíček**, který by měl obsahovat potřebné věci pro případ nutnosti okamžitého opuštění domácnosti. Vhodné je umístit balíček mimo domácnost. Balíček by měl obsahovat zejména: doklady včetně dokladů dětí, základní oděvy, finanční rezervu, čísla účtů, důležitá telefonní čísla a adresy, léky a zdravotní pomůcky. Dále by měla být naplánována úniková cesta, oběť by si měla zjistit informace o spojení MHD do místa, kde se může ukrýt, adresu a provozní hodiny nemocnice, adresu nejbližší služebny PČR, měla by si smluvit „nouzové znamení“ s rodinou, přáteli či sousedy. Pro příklad se může jednat o určité slovo, které upozorní na akutní nebezpečí a potřebu pomoci osobní či policie. S vytvořením takového

---

¹¹ Voňková, J., a kol. *Metodický rámec práce Intervenčních center a podpora jejich vzniku*, Bílý kruh bezpečí o.s., 2007, s. 36-38

plánu může pomoci zástupce některé pomáhající profese, zejména specializované poradny či intervenčního centra;

- c) **využití služeb azylového zařízení** – jedná se o postup, který umožní oběti získat čas, aby si mohla v bezpečném prostředí bez přímého vlivu násilné osoby promyslet další kroky, které by měla učinit. Azylová zařízení většinou rovněž poskytují poradenské a další služby s cílem poskytnout obětem podporu a pomoc;
- d) **podání návrhu na vykázání násilné osoby soudním rozhodnutím** – oběť má možnost podat žádost o předběžné opatření soudu, kterým by bylo násilné osobě uloženo, aby opustila společné obydlí a zdržela se kontaktu s obětí. Platnost takového předběžného opatření je jeden měsíc;
- e) **oznámení na policii** – které může mít 3 základní podoby:
  - a. V případě aktuálního násilného jednání – je-li násilná osoba agresivní, měla by oběť okamžitě přivolat na místo prostřednictvím tísňové linky 158 Policii ČR nebo obecní (respektive městskou) policii pomocí tísňové linky 156. V tomto případě policie koná na základě zákonného oprávnění a má právo požadovat vysvětlení obou stran i případných svědků. Rovněž má policie oprávnění omezit svobodu násilné osoby a to v závislosti na závažnosti násilí a následků. Pokud je násilná osoba pod vlivem alkoholu, může být na základě rozhodnutí policie umístěna do záchytné protialkoholní stanice, a to i pokud nedošlo k omezení osobní svobody. V případě páchaní domácího násilí je policie povinna o výjezdu učinit záznam, který poté rovněž slouží jako podklad v případě další eskalace násilí.
  - b. Za účelem možného vykázání (pouze PČR) – pokud jsou naplněny všechny znaky domácího násilí a chováním násilné osoby je do budoucna ohrožen život, zdraví či svoboda oběti, může policista násilnou osobu vykázat na dobu deseti dnů z obydlí obývaného společně s ohroženou osobou. Závěr policisty, zda takového ohrožení existuje, bude zpravidla vycházet z jemu známé historie páchaného násilí a z vyhodnocení rizikových faktorů. Policie je povinna v průběhu 3 dnů od vykázání provést rovněž kontrolu dodržování vykázání.
  - c. Podání trestního oznámení/oznámení přestupku – pokud dosahuje násilné chování intenzity přestupku, či dokonce trestného činu, může oběť učinit oznámení na policii a v případě přestupku přímo na obecním úřadě. Orgány činné v trestním řízení či přestupková komise však může postihnout násilnou osobu pouze za ty skutky, které je možné prokázat, což však v těchto případech bývá velice

problematické. V trestním řízení může být násilná osoba i oběť podrobena znaleckému zkoumání, a to zejména znalci z oboru psychologie a psychiatrie;

- f) **Ošetření** – oběť by měla vždy vyhledat lékařské ošetření, a to i v případě, že zranění způsobené násilnou osobou nebude rozsáhlé. Příčinu zranění by rovněž měla uvést ošetřujícím lékaři, který tuto poznamená do lékařské zprávy. Cílem tohoto postupu je dokumentace následků násilného jednání, která může sloužit jako opora v případném dalším postupu¹².

2.3 Fáze 3 – jde o život

V této fázi by již opatření měla jednoznačně směřovat jen k zajištění bezpečí. Zde již nejde o záchranu vztahu, ale o záchranu a ochranu oběti. Rovněž i zde mohou být využita již popsaná opatření, a to zejména využití služeb azylového zařízení, sestavení bezpečnostního plánu, ošetření a vyžádání lékařské zprávy, oznámení na policii, podání návrhu na rozvod, úpravu styku s dítětem a výživné, podání návrhu na vykázní násilné osoby soudním rozhodnutím. Jako další připadá v úvahu zejména následující opatření:

- a) dlouhodobá odluka od násilné osoby – cíl je zde stejný jako u využití služeb azylového zařízení, a to fyzická separace od násilné osoby. Může se jednat zejména o odchod k rodičům, známým, či do vlastního bytu respektive podnájmu,
- b) změna zaměstnání – jelikož násilná osoba může v případě fyzické odluky oběti hledat jiná místa, kde by ji mohla kontaktovat respektive atakovat, může být toto jednání vedeno nutností zabránit jakémukoliv kontaktu. Změna zaměstnání může mít rovněž pozitivní dopad na psychiku oběti, která se tak dostane do nového kolektivu a změní svůj dosavadní pracovní stereotyp,
- c) naprosté přerušování kontaktů s násilnou osobou – pokud i v případě odluky násilná osoba pokračuje v násilném chování, může být ohrožená osoba nucena zcela s ní přerušit kontakt a nezbytné záležitosti jako jsou dělení majetku, stěhování atd. a tyto záležitosti řešit buď za přítomnosti třetí osoby, nebo dokonce i prostřednictvím třetí osoby (v ideálním případě právního zástupce)¹³.

---

¹² Voňková, J., a kol. *Metodický rámec práce Intervenčních center a podpora jejich vzniku*, Bílý kruh bezpečí o.s., 2007, s. 39-41

¹³ Voňková, J., a kol. *Metodický rámec práce Intervenčních center a podpora jejich vzniku*, Bílý kruh bezpečí o.s., 2007, s. 42-43

3 Právní aspekty domácího násilí

3.1 Ústavní a mezinárodněprávní úprava

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava ČR a Listina základních práv a svobod, usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb. vyhlášená za součást ústavního pořádku (dále jen „Listina“) jako normy nejvyšší právní síly zakotvují základní práva a svobody a stanoví nejvýznamnější zásady, na kterých je právní řád České republiky postaven.

Pro problematiku domácího násilí je nejvýznamnější zejména ustanovení čl. 1 Listiny, který deklaruje, že lidé jsou svobodní a rovni v důstojnosti a právech a čl. 6 odst. 1, který všem lidem bez rozdílu přiznává právo na život. Dále pak čl. 7 garantuje nedotknutelnost osoby a zákaz krutého, nelidského nebo ponižujícího zacházení. K porušení nedotknutelnosti osoby, respektive zásahu do této svobody nemusí dojít jen fyzickým „dotknutím“, jakým je zranění, napadení apod., ale jakkoliv. Tento článek ve svém druhém odstavci zakazuje ponižující zacházení s člověkem. Evropská komise pro lidská práva definovala takové zacházení, jako „špatné zacházení, které má vzbudit v oběti pocity strachu, úzkosti a podřadnosti, a které je schopné pokořit ji, ponížít a případně zlomit její fyzický nebo morální odpor“. Evropský soud pro lidská práva je definoval jako „zacházení, jež hrubým způsobem pokořuje jednotlivce před jinými osobami nebo ho nutí jednat proti své vůli nebo proti svému svědomí“.¹⁴

Čl. 10 odst. 1 Listiny zaručuje právo osoby na zachování její lidské důstojnosti, osobní cti, dobré pověsti a na ochranu jména. V praxi ovšem může docházet ke kolizi tohoto ustanovení s odstavcem 2, který stanoví, že každý má právo na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a rodinného života. Čl. 12 upravuje nedotknutelnost obydlí bez souhlasu toho, kdo v něm bydlí. Zásahy do nedotknutelnosti mohou být zákonem dovoleny pouze je-li to nezbytné pro ochranu života nebo zdraví osob nebo pro ochranu práv a svobod druhých. Na toto ustanovení navazuje § 40 zákona č. 273/1991 Sb., o Policii ČR, ve znění pozdějších předpisů, podle kterého je policista oprávněn otevřít byt nebo jiný uzavřený prostor, vstoupit do něj a provést potřebné služební zákroky, úkony a jiná opatření k odvrácení bezprostředního nebezpečí, je-li důvodná obava, že je ohrožen život nebo zdraví osoby anebo hrozí-li větší škoda na majetku. V této souvislosti je třeba zdůraznit, že tímto oprávněním nedisponují sociální pracovníci orgánu sociálně-právní ochrany dětí, kteří mají

---

¹⁴ Martinková, M., Macháčková, R. *Vybrané kriminologické a právní aspekty domácího násilí*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2001, s. 133

pouze právo navštěvovat v souvislosti s plněním svých úkolů dítě a rodinu, ve které dítě žije, v obydlí. Rodiče a jiné osoby odpovědné za výchovu dítěte mají povinnost tuto návštěvu umožnit. Nejde však o oprávnění sociálního pracovníka vniknout do obydlí rodiny ani v případě, že je důvodné podezření na ohrožení života či zdraví dítěte, neboť toto oprávnění náleží pouze Policii ČR.

Hlava IV. Listiny upravuje hospodářská, sociální a kulturní práva. V čl. 32 je upravena ochrana rodiny a rodičovství a rovněž je v tomto článku zdůrazněna potřeba zvláštní ochrany dětí a mladistvých. Výslovně je upraveno, že péče o děti a jejich výchovu je právem rodičů, avšak za podmínky, že jejich rodičovská práva nejsou omezena. Odloučení nezletilých dětí od rodičů je možné proti vůli rodičů jen rozhodnutím soudu na základě zákona.

Lidská práva jsou samozřejmě garantována také na mezinárodní úrovni v mezinárodních smlouvách. Ustanoveními čl. 5 Evropské úmluvy o lidských právech¹⁵ a čl. 9 odst. 1, věty první, Mezinárodního paktu o občanských a politických právech¹⁶ je garantováno právo na osobní bezpečnost a svobodu. A contrario je tedy povinností právního státu chránit každého jednotlivce před nebezpečím a to i v případě, že je mu vystaven v okruhu blízkých osob, to znamená v rodině. V naší republice tak má právo na ochranu tělesné integrity přednost před jakoukoliv kolidující právní úpravou. Mezi další významné úmluvy upravující tuto oblast patří Úmluva o odstranění všech forem diskriminace žen a Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech.

3.2 Trestněprávní úprava

3.2.1 Trestní právo hmotné

Legální definici pojmu „domácí násilí“ české trestní právo nezná. Pokud dojde k násilnému jednání v rámci společného soužití partnerů, je možné postihnout pouze dílčí akty tohoto jednání, jestliže naplňují znaky některé z existujících skutkových podstat. V praxi se nejčastěji jedná o trestný čin vraždy (§ 140 trestního zákoníku¹⁷), zabití (§ 141 trestního zákoníku), těžké ublížení na zdraví (§ 145 trestního zákoníku), ublížení na zdraví (§ 146 trestního zákoníku), svěření dítěte do moci jiného (§ 169 trestního zákoníku), zbavení osobní svobody (§ 170 trestního zákoníku), omezování osobní svobody (§ 171 trestního zákoníku), vydírání (§ 175 trestního zákoníku), útisk (§ 177 trestního zákoníku), znásilnění (§ 185

---

¹⁵ Úmluva na ochranu lidských práv a základních svobod, tzv. Evropská úmluva, 1950 (sdělení federálního Ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb.)

¹⁶ Mezinárodní pakt o občanských a politických právech, 1966 (vyhláška Ministerstva zahraničních věcí č. 120/1976 Sb.)

¹⁷ Zákon č. 40/1990 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen trestní zákoník).

trestního zákoníku), sexuální nátlak (§ 186 trestního zákoníku), pohlavní zneužití (§187 trestního zákoníku), zanedbání povinné výživy (§ 196 trestního zákoníku), týrání svěřené osoby (§ 198 trestního zákoníku), týrání osoby žijící ve společném obydlí (§ 199 trestního zákoníku), únos dítěte a osoby stížená duševní poruchou (§ 200 trestního zákoníku), ohrožování výchovy mládeže (§ 201 trestního zákoníku), maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání (§ 337 trestního zákoníku), nebezpečné vyhrožování (§ 353 trestního zákoníku), nebezpečné pronásledování (§ 354 trestního zákoníku).

Trestný čin týrání osoby žijící ve společném obydlí ve smyslu § 199 trestního zákoníku je z důvodu bezprostředního propojení trestního práva a problematiky domácího násilí možné považovat za stěžejní ustanovení, neboť bylo vytvořeno právě za účelem přímé reakce trestního práva na řešení domácího násilí. Je začleněn ve čtvrté hlavě zvláštní části trestního zákona nazvané trestné činy proti rodině a dětem. Jeho okruh zájmů, který postihuje je však mnohem širší, neboť rovněž chrání život, zdraví, čest, důstojnost, svobodu pohybu a rozhodování ohrožené osoby, která žije s násilníkem ve společně obývaném bytě nebo domě.

Objektem trestného činu je zájem společnosti na ochraně osob před tzv. domácím násilím, tedy násilím mezi osobami žijícími ve společném obydlí.

Předmětem útoku je jakákoliv osoba za podmínky, že žije s pachatelem ve společně obývaném obydlí. Pachatel i oběť musí obydlí společně sdílet a není rozhodné, zda se jedná o osobu blízkou¹⁸, anebo jde o osobu žijící s pachatelem ve společném obydlí z jiného důvodu. Pokud se však obětí stane dítě nebo bude takovému jednání přihlížet, bude se již jednat o naplnění skutkové podstaty jiného trestného činu, a to pravděpodobně týrání svěřené osoby podle ustanovení § 198 trestního zákoníku.

Místo je specifickým znakem ustanovení § 199 trestního zákoníku. Pachatel týrá osobu blízkou ve společném obydlí, což vyjadřuje specifickou formu vzájemné závislosti vyplývající ze skutečnosti, že mezi osobami je vytvořen zvláštní vztah plynoucí ze společného bydlíště, což většinou vyvolává ztíženou možnost toto společné obydlí opustit.¹⁹ Pojem obydlí je legální definicí vymezen v § 133 trestního zákoníku. Od tohoto ustanovení poté vymezujeme pojem společné obydlí, kdy se nejedná pouze o společnou domácnost, ale může jí být i například hotelový pokoj, chata, vysokoškolské koleje atd. Obecně se tedy jedná o prostor, který pachatel s obětí společně obývají.

---

¹⁸ Ve smyslu ustanovení § 125 trestního zákoníku se osobu blízkou rozumí příbuzný v pokolení přímém, osvojitel, osvojenec, sourozenec a manžel; jiné osoby v poměru rodinném nebo obdobném se pokládají za osoby sobě navzájem blízké jen tehdy, kdyby újmu, kterou utrpěla jedna z nich, druhá právem pocítovala jako újmu vlastní.

¹⁹ Šámal, P. a kol, *Trestní zákoník, Komentář*. Praha: C.H.Beck, 2009, s. 1749

Objektivní stránkou je týrání osoby blízké nebo jiné osoby žijící s pachatelem ve společném obydlí.

„**Týrání** je zlé nakládání s osobou blízkou nebo jinou osobou žijící s pachatelem ve společně obývaném bytě nebo domě, vyznačující se vyšším stupněm hrubosti a bezcitnosti a určitou trvalostí, které tato osoba pociťuje jako těžké příkoří.“²⁰ Jako příklad týrání je možné uvést bití pěstí i otevřenou rukou a za pomoci různých předmětů, kopání, pálení cigaretou a jinými žhavými předměty, působení elektrického proudu, bolestivé tahání za vlasy, po dlouhou dobu trvající přivazování k radiátorům ústředního topení či jiným pevným předmětům, ponechávání týrané osoby v chladném prostředí bez nutného oblečení, déletrvající odpírání dostatečné potravy, časté buzení týrané osoby v noci, nucení k provádění těžkých prací nepřiměřených věku a tělesné konstituci týrané osoby.

Subjektem (pachatelem) může být pouze ten, kdo s týranou osobou žije ve společně obývaném bytě nebo domě.

Subjektívni stránka vyžaduje úmysl pachatele jednat násilným způsobem.

Zákon nevyžaduje, aby vlivem týrání došlo k ublížení na zdraví. Není ani vyžadováno použití fyzického násilí, pokud je však použito, může mít v takovém případě vliv na stupeň nebezpečnosti činu pro společnost a případně i na právní závěr o souběhu trestného činu podle ustanovení § 215a trestního zákona s některým dalším trestným činem.

Sankce – pachateli hrozí trest odnětí svobody až na čtyři roky. Je však možné uložit i vyšší trestní sazbu, a to až osm let, pokud pachatel spáchá tento trestný čin:

- a) **zvláště surovým způsobem** – tím se rozumí vyšší mírou brutality, užitím většího počtu nástrojů či mechanismů, kombinací fyzického a psychického týrání apod.²¹; půjde např. o pálení rukou týrané osoby nad plamenem plynového sporáku, o pálení žehličkou na břicho týrané osoby, o polížení genitálu týrané osoby kyselinou nebo o opakované tlučení týrané osoby do modřin, které nejsou ještě zhojeny, apod.²²,
- b) **způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví** – tou je vážná porucha zdraví nebo jiné vážné onemocnění, přičemž újma na zdraví musí odpovídat jednomu z uvedených typů v § 122/2 trestního zákoníku, tedy zmrzačení, ztráta nebo podstatné snížení pracovní způsobilosti, ochromení údu, ztráta nebo podstatné oslabení funkce smyslového ústrojí, poškození důležitého orgánu, zohyždění, vyvolání potratu nebo usmrcení plodu, mučivé útrapy nebo delší dobu trvající porucha zdraví.

²⁰ Šámal, P. a kol, *Trestní zákoník, Komentář*. Praha: C.H.Beck, 2009, s. 1745

²¹ Jelínek, J. a kol, *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. Praha: Leges, 2011, s. 268

²² Šámal, P. a kol, *Trestní zákoník, Komentář*. 1. vydání, Praha: C.H.Beck, 2009, s. 1744.

c) na dvou či více osobách

d) pokračuje-li v páchání takového činu po delší dobu – tato doba není blíže specifikována, ale vzhledem ke skutečnosti, že již samo týrání je zlé nakládání, které se vyznačuje určitým trváním, musí se při pokračování v páchání takového činu po delší dobu jednat o dobu trvání řádově v měsících. Tato doba však bude záležet také na tom, že čím méně bude intenzivní týrání, tím delší dobu bude muset takové zlé nakládání trvat, aby se mohlo jednat o naplnění této okolnosti podmiňující vyšší trestní sazby²³.

K uvedenému je zapotřebí dodat, že stěžejní ustanovení týrání osoby žijící ve společném obydlí bylo do trestního zákoníku resp. do jeho předchůdce zákona č. 40/1961, trestního zákona, ve znění pozdějších předpisů, včleněna až novelou zákona č. 91/2004 Sb., kdy byl do tehdejší hlavy šesté zvláštní části trestního zákona včleněn § 215a trestního zákona – týrání osoby žijící ve společně obývaném domě nebo bytě. Novela nabyla účinnosti dne 1.6.2004. Do této doby tak byl způsob postihu pouze za dílčí útoky, který nebyl příliš efektivní, neboť právní úprava nebrala v úvahu specifika domácího násilí, která tento druh násilí odlišují od běžného násilného chování, protože pokud chceme zachovat charakter domácího násilí a vyvodit z něj odpovídající důsledky, musíme jednotlivé násilné akty hodnotit ve vzájemném kontextu a nikoliv jednotlivě. Z tohoto důvodu směřoval účel trestněprávních prostředků k jinému cíli, než ke kterému směřovat měl, neboť domácí násilí bylo postihováno jako jiné násilné jednání, aniž by byl brán ohled na jeho specifickou, která je dána zejména vztahovou blízkostí oběti a násilníka. Toto bylo částečně vyřešeno zakotvením uvedené skutkové podstaty.

Přínos nového ustanovení trestního zákona lze spatřovat zvláště v tom, že pod jednou skutkovou podstatou je zahrnuto více různých jednání, k nimž v rámci domácího násilí pravidelně dochází. K trestnímu postihu tak již není nutné naplnit některou ze skutkových podstat jiného trestného činu. Nyní již stačí, aby došlo k jednání naplňující znaky „týrání“. Mezi další pozitivní stránku patří fakt, že odráží specifickou domácího násilí, kterou promítá do postihu násilné osoby, a rovněž dokáže reagovat na domácí násilí již v jeho počátečních fázích, což je pro oběť životně důležité.

3.2.2 Trestní právo procesní

Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „trestní řád“) má velmi omezené prostředky k tomu, aby oběť domácího násilí vzdálil z dosahu

---

²³ Podrobněji v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. dubna 2009, sp. zn. 8 Tdo 402/2009

násilné osoby. Jako problematický se jeví zejména proces dokazování případů domácího násilí a objasňování skutkového stavu, což je důsledkem specifík tohoto jevu a zejména skutečnosti, že k útokům dochází většinou beze svědků. Velmi často tak proti sobě stojí pouze výpověď zstrašené oběti, která se obává dalších útoků, proti sebevědomému zapírání agresora. Dále se k tomuto přidává nedostatečná informovanost orgánů činných v trestním řízení a jejich časté podceňování a bagatelizování závažnosti tohoto fenoménu.

Trestní oznámení na pachatele domácího násilí může podat kdokoliv. Ve smyslu ustanovení § 163 trestního řádu však musí dát poškozený, u mnoha trestných činů přicházejících v úvahu při postihu za domácí násilí, souhlas s trestním stíháním pachatele. Pokud je souhlas jednou odepřen, je trestní stíhání jednou provždy vyloučeno. V situaci, kdy oběť žije s násilnou osobou ve společném bytě a většinou mají společně děti a majetek, je pro násilnou osobu mnohem snazší přimět oběť k tomu, aby souhlas s jeho trestním stíháním neudělila, případně ho vzala zpět.

Lze ovšem využít ustanovení § 163a trestního řádu, ve kterém je uvedeno, že souhlasu předmětné kategorie poškozených není třeba v případě, pokud je *poškozeným osoba mladší patnácti let, nebo když je z okolností zřejmé, že tento souhlas nebyl dán nebo byl vzat zpět v tísní vyvolané výhružkami, nátlakem, závislostí nebo podřízeností*. Dokázat toto v praxi je však většinou stejně obtížné jako dokázat domácí násilí obecně.

Dispoziční právo oběti, nebo-li souhlas poškozeného s trestním stíháním pachatele, je-li ve vztahu k poškozenému osobou blízkou, je průlomem do jinak všeobecně platné zásady oficiality, nebo-li povinnosti orgánů činných v trestním řízení stíhat všechny trestné činy, o nichž se dozvěděly. Toto omezení tak značně snižuje efektivnost ustanovení trestního zákona z hlediska cíle ochrany společnosti před domácím násilím.

K trestnímu stíhání pachatele trestného činu Týrání osoby žijící ve společně obývaném obydlí však není vyžadován souhlas poškozeného a k trestnímu stíhání tak dochází ve veřejném zájmu a bez ohledu na stanovisko poškozeného, což je z hlediska efektivity ochrany oběti bezesporu velkým kladem.

Mezi významné procesněprávní aspekty problematiky domácího násilí patří postavení oběti v trestním řízení jako osoby poškozené. Práva poškozeného obsažená v trestním řádu jsou následující:

1. právo na informace (např. být řádně poučen - § 46²⁴, nahlížet do spisu - § 65),

---

²⁴ Podrobněji viz. Jelínek, J. a kol, *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. Praha: Leges, 2011, s. 589

2. právo na aktivní účast v řízení (např. činit návrhy na doplnění dokazování - § 43 odst. 1, na doručení opisu obžaloby, dát podnět k zahájení trestního řízení - § 158 odst. 1 a 2, podat žádost o vyrozumění o učiněných opatřeních - § 158, podat žádost o odstranění průtahů a závad - § 157a, atd.),
3. právo na náhradu způsobené škody (např. § 43 odst. 3²⁵),
4. právo na zmocněnce a právní pomoc (např. na bezplatnou právní pomoc - § 51a, nechat se zastupovat zmocněncem - § 50 odst. 1),
5. právo na ochranu a bezpečí (např. utajení podoby a totožnosti - § 55 odst. 2, vypovídat v nepřítomnosti pachatele - § 209, vyloučit veřejnost při hlavním líčení - § 200, dispoziční právo - § 163),
6. další práva a povinnosti, které často pramení poškozenému z jeho pozice svědka v trestním řízení, což je pro případy domácího násilí typické, neboť právě oběť je většinou jediným svědkem násilného jednání pachatele.

3.1.3 Správněprávní úprava

Přestupkové právo²⁶

V případech domácího násilí jde zejména o přestupky²⁷ proti občanskému soužití (vulgární nadávky, schválnosti, fyzické napadání aj.) nebo o přestupky proti majetku. Přestupková oddělení jsou zřízena na většině obecních, městských či obvodních úřadech. Oznámení o přestupku může podat každý občan a z úřední povinnosti je podávají některé organizace, např. policie.

Přestupková komise provede na základě oznámení o přestupku šetření k případu a prokáže-li se pachateli vina, je mu uloženo napomenutí či pokuta. Jelikož se v případech domácího násilí vždy jedná o návrhový přestupek, který je možné projednat jen na návrh poškozené osoby, musí poškozená osoba takto učinit ve lhůtě tři měsíců.

Cílem zákona o přestupcích je chránit společnost, individuální a generální prevence a v neposlední řadě represe v podobě sankcionování pachatele. V případech domácího násilí se však nezřídka stává, že namísto pachatele je potrestána oběť, neboť pachatel mnohdy při projednávání přestupku vystupuje natolik seriózně a přesvědčivě, že svým tvrzením dokáže celou událost obrátit ve svůj prospěch. Naopak oběť nezřídka jedná z důvodu dlouhodobého

---

²⁵ Podrobněji v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. listopadu 2008, sp. zn. 3 Tdo 1406/2008

²⁶ Podrobněji v článku: Potměšil, J. Domácí násilí v přestupkovém řízení. *Správní právo*, 2008, roč. 41, č. 2, s. 78 – 106, č. 3 s. 146 - 162

²⁷ Přestupek je zaviněné jednání, které porušuje nebo ohrožuje zájem společnosti a je za přestupek výslovně označeno v přestupkovém nebo jiném zákoně, nejde-li o jiný správní delikt nebo o trestný čin. Přestupky jsou upraveny v zákoně č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů (dále jen zákon o přestupcích).

stresu rezignovaně a hystericky, což činí její výpověď nevěrohodnou a může negativně ovlivnit celkové rozhodnutí ve věci.

Policejní právo

Police ČR je v drtivé většině prvním orgánem činným v trestním řízení, který se s případem domácího násilí dostane do kontaktu a vedle lékařů a sociálních pracovníků vůbec prvními osobami, které přijdou do kontaktu s oběťmi a pachateli domácího násilí. Při jejich zásahu je vyžadována značná míra profesionality, dodržování stanovených práv a povinností a využívání takových metod, které odpovídají charakteru konkrétního případu. Z tohoto důvodu je mimořádně důležité, aby byli policisté náležitě proškoleni v rozpoznávání charakteristických znaků tohoto jevu a byli seznámeni s metodami a postupy, jak citlivě, správně a adekvátně reagovat.

Práva a povinnosti policie jsou upraveny především zákonem č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o Policii“) a zákonem 553/1991 Sb., o obecní policii, ve znění pozdějších předpisů. Rozsah práv a povinností vychází ze zásady, že zásah policie do soukromé sféry je přípustný pouze v případech nutných k ochraně života, zdraví, práv a svobod jiných osob.

Mezi jednotlivé úkoly policie patří následující:

1. Ochrana bezpečnosti osob, kterou se rozumí bezpečnost před porušováním zájmů fyzické osoby, zejména ochrana života, zdraví, svobody a lidské důstojnosti. Tato ochrana je poskytována formou preventivní činnosti i formou přímé ochrany v případě konkrétního ohrožení, kdy o tuto pomoc může každý policii požádat.
2. Ochrana bezpečnosti majetku, tj. jeho ochrana před poškozením, zničením, odcizením či jiným protiprávním nakládáním či zneužitím.
3. Ochrana veřejného pořádku, což zjednodušeně znamená, že jde především o preventivní i následnou ochranu před pácháním přestupků.
4. Předcházení trestné činnosti, které v sobě zahrnuje ucelený systém specifických aktivit, kterými policie předchází trestné činnosti v rámci plnění svých úkolů.
5. Plnění úkolů podle trestního řádu zahrnující odhalování trestné činnosti, prověřování a vyšetřování jednotlivých trestných činů²⁸.

Policisté mohou při zásahu v případech domácího násilí využít zejména těchto oprávnění:

---

²⁸ VANGELI, B. *Zákon o Policii České republiky. Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2009, s. 66-68.

- a) na základě ustanovení § 61 zákona o Policii požadovat od účastníků domácího násilí a případných svědků potřebná vysvětlení,
- b) na základě ustanovení § 26 zákona o Policii zajistit osobu, která svým jednáním bezprostředně ohrožuje život svůj, anebo život nebo zdraví jiných osob nebo majetek a to na dobu nezbytně nutnou nejdéle však na 24 hodin. V případě podezření z trestného činu může být rovněž podezřelá osoba zadržena dle ustanovení § 76 trestního řádu,
- c) na základě ustanovení § 35 zákona o Policii může být násilníkovi odebrána zbraň,
- d) na základě ustanovení § 40 zákona o Policii může policista otevřít byt nebo jiný uzavřený prostor, je-li důvodná obava, že je ohrožen život nebo zdraví osoby, anebo hrozí-li větší škoda na majetku za předpokladu, že do tohoto prostoru nebudou vpuštěni dobrovolně,
- e) na základě ustanovení § 51 - § 53 zákona o Policii může policista použít donucovacích prostředků a v krajním případě využít oprávnění uvedené v ustanovení § 56 zákona o Policii a použít zbraň.

4 Změny v právní úpravě od 1.1.2007

4.1 Zákon o domácím násilí

Dne 1. ledna 2007 nabyl účinnosti zákon č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím (dále jen „zákon o domácím násilí“). Tento zákon zavedl systémový, komplexní přístup k prevenci a ochraně před domácím násilím. Upravuje a propojuje postupy policie, justice a sociálních služeb při řešení případů domácího násilí. Podstata zákona spočívá v možnosti zásahu státu do vztahu osob, mezi nimiž dochází k domácímu násilí tak, že se násilná osoba vykáže na přiměřenou dobu z obydlí, které sdílí s ohroženou osobou. Nový zákon však neupravuje problematiku domácího násilí samostatně v jednom právním předpise, ale pouze významně novelizuje pět stávajících zákonů:

1. zákon o Policii²⁹,
2. zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „OSŘ“),
3. trestní zákon³⁰,
4. zákon o sociálním zabezpečení³¹,
5. zákon o působnosti orgánů ČR v sociálním zabezpečení³²,

Vytvoření zákona bylo inspirováno rakouským modelem (tzv. Gewaltschutzgesetz³³) a naše republika se tímto zákonem zařadila mezi ty státy Evropské unie, které přešly od pouhé represe a kriminalizace domácího násilí k jeho prevenci.

Filosofie zákona vychází ze tří základních myšlenek:

- 1. Prioritou je prevence** – nová právní úprava zakotvuje preventivní přístup k řešení domácího násilí, cílem je včasná intervence, která zabrání opakování incidentů a jejich dalšímu stupňování. Primárně má být k dosažení cíle užito prostředků netrestní povahy, sekundárně pak prostředků plynoucích z trestněprávních norem.

---

²⁹ V té době byl účinný zákon č. 283/1991 Sb., o policii České republiky, od 1.1.2009 je účinný zákon č. 273/2008 Sb., o policii ČR

³⁰ Jak již bylo uvedeno, v té době byl účinný zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, od 1.1.2010 nabyl účinnosti zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

³¹ V té době byl účinný zákon č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení, od 1.1.2012 je účinný zákon č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením

³² V té době byl účinný zákon č. 114/1988 Sb., o působnosti orgánů v sociálním zabezpečení, který je od 1.1.2012 zrušený shora uvedeným zákonem č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením

³³ Plný název: Bundesgesetz zum Schutzes vor Gewalt in der Familie neboli ve zkrácené podobě „Gewaltschutzgesetz“, zkr. GeSchG, Spolková sbírka zákonů 759, ročník 1996, vydaný dne 30.12.1996

2. **Ochrana obětí domácího násilí** – dosavadní právní úprava nechránila oběť domácího násilí, protože zajištění bezpečného útočiště bylo považováno za její čistě soukromou záležitost. Nový zákon však přináší v odůvodněných případech možnost, aby byl násilník díky institutu vykázání donucen odejít ze společného bytu nebo domu a oběť tak může zůstat v bezpečí ve svém obydlí.
3. **Komplexní přístup k řešení domácího násilí** – při vytváření zákona vycházeli jeho tvůrci z předpokladu, že vzhledem ke složitosti problému domácího násilí jej musí společně a koordinovaně řešit všechny složky přicházející s ním do styku. Z tohoto důvodu dochází k propojování postupů³⁴.

4.2 Změny v zákoně o Policii

Zákon o domácím násilí stanovuje oprávnění Policie ČR, aby v případech domácího násilí chránila ohroženou osobu před dalšími útoky. Za tímto účelem je policii dána škála oprávnění, a to od domluvy, přes vykázání ze společného obydlí až po možnost vzít násilnou osobu do vazby.

Vykázání násilné osoby ze společného bytu nebo domu je nově upraveno v § 44 až 47 zákona o Policii³⁵. Z obecného pohledu se jedná o správněprávní opatření, nikoliv trestněprávní sankci, neboť jde o preventivní opatření nesankčního charakteru. Vykázat lze násilnou osobu na 10 dnů, kdy tato doba nelze zkrátit a nezáleží na vůli ohrožené osoby.

O vykázání rozhoduje na místě policie³⁶, kdy postup policisty na místě incidentu se znaky domácího násilí je upraven v Závazném pokynu policejního prezidenta č. 166/2009, o provádění vykázání.

4.2.1 Základní zásady pro úkony a zákroky policisty při uplatnění institutu vykázání

1. Vedle šetření v rámci přestupkového nebo trestního řízení je v případech oznámení incidentu se znaky domácího násilí úkolem policie zejména ochrana ohrožené osoby, a proto musí být pozornost policisty přednostně zaměřena na zastavení dalšího nebezpečného útoku a na pomoc ohrožené osobě.

---

³⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím.

³⁵ V době nabytí účinnosti zákona o domácím násilí bylo vykázání upraveno v § 21a až 21d zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, v té době bylo vykázání povinností policisty, v současné úpravě se jedná o oprávnění policisty.

³⁶ V čl. 1 Závazného pokynu policejního prezidenta č. 166/2009 o provádění vykázání je uvedeno, že vykázat osobu je oprávněn příslušník policie služebně zařazený ve službě kriminální policie a vyšetřování nebo pořádkové policie, služebně zařazený na obvodním (místním) oddělení policie, pokud byl k posuzování incidentů řádně proškolen.

2. Vykázání je opatření netrestního charakteru, které je preventivní reakcí na nebezpečné chování násilné osoby z hlediska rizika hrozby budoucích útoků, které nenahrazuje sankci za chování násilné osoby.
3. K vykázání není nutný souhlas ohrožené osoby.
4. Při provádění vykázání je upřednostňováno právo na ochranu života, zdraví, svobody a lidské důstojnosti před právem užívacím (vlastnickým) a právem na nedotknutelnost obydlí.
5. Povinností policisty je jednat s ohroženou i násilnou osobou takovým způsobem, aby jim v souvislosti s policejním zákrokem nevznikla bezdůvodná újma a byla zachována přiměřenost zásahu do ústavně zaručených práv a svobod.

4.2.2 Obecná pravidla postupu policisty po oznámení incidentu

1. Policista je vždy povinen přijmout oznámení incidentu se znaky domácího násilí, vyhodnotit hrozbu nebezpečného útoku a hrozbu zvláště závažného útoku a zajistit provedení všech nezbytných úkonů. Pokud se jedná o telefonické oznámení, je policista povinen získat k incidentu maximum potřebných informací, které bez odkladu předá policistům vyslaným na místo incidentu.
2. Následně jsou provedeny lustrace v dostupných evidencích a informačních systémech za účelem zjištění, zda násilná nebo ohrožená osoba nejsou držiteli střelných zbraní, zjištění jejich trestní minulosti a předchozích evidovaných incidentů. Tyto zjištěné informace neprodleně předá policistům vyslaným na místo incidentu.
3. Pokud je oznamovatelem incidentu přímo ohrožená osoba případně jiný uživatel obydlí, pokusí se tuto osobu policista zkontaktovat a vyžádat si její souhlas se vstupem do obydlí. Postačí vždy souhlas kteréhokoliv uživatele.
4. V případě, že souhlas se vstupem nebude dán, posoudí policista možnost užití oprávnění podle právních předpisů³⁷. Pokud nebude možné učinit závěr o existujícím ohrožení, kontaktují policisté na místě incidentu policistu, který přijal oznámení, a ten se pokusí navázat telefonický kontakt s ohroženou osobou.
5. Za účelem ukončení dalšího napadání ohrožené osoby ze strany násilné osoby, k zamezení ovlivňování výpovědi ohrožené osoby násilnou osobou a pro uklidnění situace na místě incidentu má policista za úkol oddělit násilnou osobu od ohrožené co do viditelnosti i slyšitelnosti.

---

³⁷ § 40 zákona o Policii, § 83c trestního řádu

6. Pokud jsou splněny podmínky podle právních předpisů³⁸, přijme policista zasahující na místě incidentu opatření k omezení osobní svobody násilné osoby.
7. Policista zjistí, zda ve společném obydlí žijí nezletilé osoby, kde se nacházejí, v jakém jsou stavu a zda byly přímo dotčeny násilným jednáním. Policista dbá vždy na to, aby nezletilé osoby byly odděleny od násilné osoby.
8. Pokud došlo ke zranění osob, policista zajistí jejich lékařské ošetření.
9. Policista ověří totožnost násilné a ohrožené osoby a svědků incidentu a požádá je o podání vysvětlení. Je-li to vzhledem k situaci možné, osoby podají vysvětlení odděleně. Účelem komunikace je klást vhodné otázky pomocí kterých policista rozpozná, nakolik jsou naplněny typické znaky domácího násilí a vyhodnotí hrozbu nebezpečného útoku a hrozbu zvláště závažného útoku. Při komunikaci s násilnou a ohroženou osobou policista použije zejména instrukční kartu s 15 otázkami podle dotazníku SARA DN, kterou je povinen mít u sebe.
10. Pokud policista v průběhu podání vysvětlení zjistí, že násilná osoba setrvává v obydlí ohrožené osoby neoprávněně, vyzve ji, aby obydlí opustila. Při tomto násilnou osobu poučí, že neoprávněným setrváváním v obydlí ohrožené osoby se může dopustit trestného činu³⁹.

4.2.3 Postup při vyhodnocování hrozeb a přítomnosti typických znaků domácího násilí

Při vyhodnocování hrozby nebezpečného útoku policista zvažuje zejména:

- a) počet a intenzitu předcházejících útoků,
- b) míru agrese násilné osoby, kterou může zejména poznat z fyzických a slovních útoků proti ohrožené osobě za přítomnosti policistů, z vyhrožování fyzickou újmou,
- c) stav ovlivnění alkoholem anebo jinými návykovými látkami včetně samotného vztahu násilné osoby k alkoholu a jiným návykovým látkám,
- d) tendence používat zbraně,
- e) držení střelné zbraně násilnou osobou a pravděpodobnost jejího budoucího užití proti ohrožené osobě.

Při vyhodnocování hrozby zvláště závažného útoku policista zvažuje zejména:

- a) tendence k úplné sociální izolaci ohrožené osoby,

---

³⁸ Např. § 28 zákona o Policii a § 76 trestního řádu

³⁹ § 337 trestního zákoníku, podrobněji viz. Jelínek, J. a kol, *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. Praha: Leges, 2011, s. 434

- b) znemožňování uspokojování základních potřeb jako je například kontrola ohrožené osoby v intimních situacích,
- c) ničení, špinění oblečení a rozbíjení předmětů, které vlastní ohrožená osoba, a to za účelem jejího ponížení,
- d) schválnosti.

Vyhodnocování přítomnosti typických znaků domácího násilí a rizikových faktorů je také zjišťováno prohlídkou prostor, kde došlo k násilnému jednání.

4.2.4 Podmínky pro vykázání

Policista násilnou osobu vykáže, když je splněna zákonná podmínka hrozby nebezpečného útoku anebo hrozby zvlášť závažného útoku a incident vykazuje typické znaky domácího násilí vyhodnocené pomocí SARA DN, nebo pokud incident vykazuje pouze znak jasně rozdělených rolí a páchaní násilí v soukromí a zároveň je splněna zákonná podmínka hrozby nebezpečného útoku anebo hrozby zvlášť závažného útoku a využití jiných oprávnění (zajištění, zadržení) není možné nebo by nezajistilo efektivní ochranu ohrožené osoby.

Policista nezávisle na vykázání může přijmout adekvátní opatření, kterým může být zejména umístění násilné osoby do záchytné stanice⁴⁰, pokud je pod vlivem alkoholu nebo návykové látky, zajištění⁴¹ násilné osoby na dobu nepřesahující 24 hodin od okamžiku omezení osobní svobody. Další z možností je zadržet násilnou osobu⁴².

4.2.5 Postup při vykázání

Při vykázání je policista povinen zajistit přítomnost nezúčastněné osoby. Tuto povinnost nemusí splnit v případě, že hrozí nebezpečí z prodlení, zejména pokud by v souvislosti se zajišťováním přítomnosti nezúčastněné osoby hrozila eskalace konfliktu.

Vykázání policista oznámí ústně násilné a ohrožené osobě, přitom je poučí o jejich právech a povinnostech. Písemnou verzi předá po vyhotovení proti podpisu ohrožené i vykazané osobě. Dále policista vyzve násilnou osobu k vydání všech klíčů od společného obydlí, které má v držení.

Vykázání je učiněno bez ohledu na vůli ohrožené osoby a trvá po dobu 10 dnů, kdy tato lhůta začíná běžet dnem následujícím po dni, v němž došlo k vykázání a končí ve 24.00

---

⁴⁰ §17 zákona č. 379/2005 Sb., o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami a o změně souvisejících zákonů, ve znění zákona č. 274/2008 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o Policii České republiky.

⁴¹ § 26 zákona č. 273/2008 Sb.

⁴² § 76 zákona č. 141/1961 Sb.

hodin desátého dne (pokud ohrožená osoba nepodá návrh soudu na vydání předběžného opatření). Tuto dobu nelze zkrátit ani se souhlasem ohrožené osoby.

Ve vykázaní musí být jasně specifikovaný prostor, na který se vykázaní vztahuje, a to včetně rozsahu bezprostředního okolí společného obydlí s přihlédnutím na potřeby ohrožené osoby.

Pokud není vykázaná osoba v době vykázaní přítomna ve společném obydlí, učiní policista veškerá opatření, aby mohl vykázané osobě sdělit, že je vykázána. Takto může učinit např. tím, že požádá některou z přítomných osob o telefonní číslo na vykázanou osobu, adresu jejího zaměstnání, nebo místa kde, se nejčastěji zdržuje. Při prvním kontaktu s vykázanou osobou jí sdělí, že byla vykázána, poučí ji o jejích právech a povinnostech a o možnosti převzít potvrzení o vykázaní a kopii úředního záznamu o vykázaní u příslušného útvaru policie.

Před tím, než vykázaná osoba opustí prostor vymezený v potvrzení o vykázaní, může si vzít z tohoto prostoru věci sloužící její osobní potřebě, osobní cennosti a osobní doklady. Poté musí prostor opustit. Pokud tak odmítne, je policista oprávněn použít po předchozí marné výzvě všech oprávnění a zákonných prostředků za účelem prosazení vykázaní.

4.2.6 Vyhodnocování domácího násilí pomocí SARA DN

Diagnostická metoda SARA (Spousal Assault Risk Assessment) vznikla v Kanadě, a to původně pro psychiatrické účely. V roce 1995 ji kanadský forenzní psycholog R. Kropp a švédský forenzní psycholog H. Belfrage adaptovali pro práci policie, přičemž jako první v Evropě ji začalo používat Švédsko. Do České republiky metodu SARA přivezl Bílý kruh bezpečí, který získal také souhlas pojmenovat tuto metodu v českých podmínkách „SARA DN“ a licenční oprávnění ji v ČR dále šířit a používat. Tato metoda je určena především pro vyškolené policisty, kteří přicházejí do přímého kontaktu s domácím násilím. Je možné ji však využít i v rámci jiných profesí, které se dostanou do prvního kontaktu s ohroženou osobou. Výsledkem použití této metody v praxi je to, že zasahující policista dokáže vyhodnotit aktuální situaci, odhadnout závažnost hrozby a na základě toho přijmout adekvátní opatření.

Metoda SARA DN je rovněž přílohou č. 2 Závazného pokynu policejního prezidenta č. 200/2008, o provádění vykázaní. Zde je popsán soubor rizikových faktorů vedoucích ke zjištění hrozby budoucího domácího násilí, kdy tyto otázky by měly pomoci uvědomit si zasahujícímu policistovi i ohroženým osobám reálné riziko současného a budoucího ohrožení. Zdroj informací může být různý, neboť osobou, která na otázky odpoví může být ohrožená

osoba, oznamovatel (např. sousedé), ale i násilná osoba. Otázky jsou orientačním vodítkem a slouží ke správnému, ale i rychlému rozhodnutí o dalším postupu.

K vyhodnocení budoucího možného rizika domácího násilí se vždy musí použít vlastní úvaha, musí se vždy zvážit další kroky a opatření, které se musí zvolit s ohledem na maximální bezpečí ohrožené osoby.

Otázky jsou rozčleněny do tří oddílů:

První oddíl zjišťuje násilí ve vztahu k blízké osobě a je reprezentován následující pětici otázek.

1. Zda se násilná osoba dopouští závažného fyzického nebo sexuálního násilí včetně pokusů o ně.
2. Zda násilná osoba sděluje své násilné úmysly a tím vyhrožuje ohrožené osobě, jako např. vyjádření vražedných a agresivních myšlenek, plánů, ničení oblíbených věcí ohrožené osoby.
3. Zda dochází k eskalaci násilí nebo výhrůžek, např. zda se zvyšuje krutost, četnost nebo různorodost násilných činů, výhrůžek nebo úmyslů.
4. Zda násilná osoba nerespektuje rozhodnutí soudu nebo jiných orgánů např. podmínky kauce, trestu zákazu pobytu, probace, podmíněčného propuštění aj.
5. Zda násilná osoba má názory a postoje schvalující násilí např. vyznává a omlouvá zneužívání moci a různé formy násilí, má potřebu ovládat blízké, zlehčuje nebo popírá domácí násilí.

Druhý oddíl charakterizuje obecné sklony násilné osoby k násilí

1. Zda se násilná osoba dopouští obecné kriminality, tj. jedná antisociálně na veřejnosti, tedy mimo domácí násilí.
2. Zda jsou zjištěny informace o problémech v předchozích vztazích.
3. Zda násilná osoba má pracovní nebo finanční problémy jako jsou časté změny zaměstnání, dlouhodobá nezaměstnanost, finanční obtíže.
4. Zda má násilná osoby problémy s toxikomanií nebo jinou závislostí.
5. Zda má násilná osoba problémy v oblasti duševního zdraví např. extrémní chování vybočující mimo normu.

Třetí oddíl charakterizuje zranitelnost ohrožené osoby

1. Zda se ohrožená osoba chová rozporuplně ve vztahu k násilné osobě např. pokud omlouvá akce násilné osoby, svaluje vinu na sebe.
2. Zda má z násilné osoby extrémní strach, který tak ovlivňuje její sebeobrané chování, traumatizuje ji a ochromuje její jednání.

3. Zda má ohrožená osoba problém se zajištěním svého bezpečí, tj. nemá znalosti o tom, kde a jak pomoc hledat, má malé nebo žádné kontakty s přáteli a původní rodinou.
4. Zda existují objektivní překážky bránící zajištění bezpečí ohrožené osoby např. místo pobytu nebo zaměstnání nezaručuje bezpečí, zdroje pomoci nejsou rychle dosažitelné, je zde problém s dopravní obslužností.
5. Zda ohrožená osoba má závažné osobní problémy např. se zaměstnáním, financemi, mentální problémy, problémy s užíváním návykových látek⁴³.

4.3 Změny v OSŘ – institut předběžného opatření

Zákon o domácím násilí přinesl rovněž významnou změnu v OSŘ, do kterého zejména vložil ustanovení § 76b a § 273b. Současná úprava je zakotvena v § 751 a násl. zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Postup soudu upravuje zákon č. 292/2013, o zvláštních řízeních soudních v § 400 a násl.

Ohrožená osoba může požádat o vydání předběžného opatření v návaznosti na předchozí vykazání Policie ČR nebo i bez návaznosti na toto vykazání. Soud na základě tohoto návrhu může za splnění zákonných podmínek⁴⁴ uložit zejména povinnost opustit společné obydlí včetně bezprostředního okolí a do takto vymezených prostor nevstupovat, aby se zdržel setkávání s navrhovatelem a zdržel se nežádoucího sledování a obtěžování navrhovatele jakýmkoliv způsobem.

O návrhu je příslušný rozhodnout obecný soud navrhovatele, který musí rozhodnout do 48 hodin od jeho podání. Z důvodu potřeby zvýšené ochrany ohrožené osoby je navrhovatel (ohrožená osoba) tohoto druhu předběžného opatření zvýhodněn oproti jiným druhům předběžného opatření, neboť pokud nebude návrh obsahovat všechny formální náležitosti nebo bude neurčitý, není to důvod k jeho odmítnutí.

---

⁴³ Závazný pokyn policejního prezidenta č. 200/2008, o provádění vykazání, příloha č. 2

⁴⁴ Pro ohroženou osobu musí být nesnesitelné společné bydlení s násilnou osobou z důvodu tělesného nebo duševního násilí nebo z toho důvodu, že dochází k nežádoucímu sledování nebo obtěžování ohrožené osoby.

5 Výzkumná část

5.1 Výzkumná strategie a metodologie

Výzkum je přesná a systematická činnost vedoucí k odhalení nového poznání, případně problému⁴⁵. Snahou výzkumu je zodpovězení výzkumných otázek, díky kterým přispívá k rozvoji daného oboru. Propojuje teoretické poznatky s praxí. Při volbě výzkumné strategie mezi klasickým kvantitativně orientovaným výzkumem a kvalitativně orientovaným výzkumem bylo nutné přihlédnout i k jejich filozofickému základu, kdy kvantitativní přístup vychází z pozitivismu, který je přesvědčen, že existuje pouze jedna objektivní realita, kdy na druhé straně kvalitativní přístup vychází z fenomenologie připouštějící více různých realit. Rozdílný je i cíl výzkumu, kdy kvantitativně orientované výzkumy zaměřují svoji snahu na vysvětlení jevu, zatímco kvalitativně orientované výzkumy se snaží problému porozumět. Kvalitativně orientovaný výzkum se provádí na malém výzkumném souboru a je pro něj důležité výzkumníkově vcítění. Z toho lze odvodit i výhody a nevýhody tohoto přístupu, kdy za nespornou výhodu lze považovat podrobný popis zkoumaného fenoménu a vzhled do hloubky problematiky. Nevýhodou je však možné subjektivní zkreslení situace výzkumníkem a obtíže se zobecňováním výsledků⁴⁶. V současnosti se rovněž můžeme setkat s kombinací obou základních strategií. Pro výše popsané přednosti jsem pro svůj výzkum zvolil kvalitativně výzkumnou strategii.

Jako hlavní metodu shromažďování dat jsem zvolil polostandardizovaný rozhovor s odborníky na problematiku domácího násilí z řad Policie České republiky. Dotázán byl mjr. Mgr. Jan Cedidla, zařazený u Policie České republiky, Krajské ředitelství hlavního města Prahy, Obvodní ředitelství Praha II, a npor. Mgr. Kamil Dvořák, zařazený u Policie České republiky, Krajské ředitelství hlavního města Prahy, Místní oddělení Řepy. Jako vedlejší metody bylo užito sběru a analýzy dokumentů⁴⁷, kdy na Místním oddělení Policie České republiky Praha I, Řepy mi bylo umožněno nahlédnout do veškerého spisového materiálu od roku 2007, který se dotýkal problematiky domácího násilí. Na tomto základě byly dva případy vybrány a jsou popsány a rozebrány v následující kapitole.

Cílem výzkumu bylo poznat a popsat problémy příslušníků Policie České republiky, se kterými se setkávají při řešení problematiky domácího násilí.

---

⁴⁵ Hartl, P., Hartlová, H. *Psychologický slovník*. Praha: Portál, 2000, s. 686

⁴⁶ Hendl, J. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. s 216.

⁴⁷ Za dokumenty je dle Hendla (viz. předchozí poznámka pod čarou) třeba považovat veškeré stopy lidské existence.

Respondentům byly položeny následující otázky:

1. Jaké jsou dle Vás přednosti a nedostatky současné právní úpravy domácího násilí?
2. Jaké jsou praktické problémy při aplikaci práva v oblasti domácího násilí, zejména vykazání?
3. Jaký je postoj řadových policistů k problematice domácího násilí?
4. Případně uveďte další problémy týkající se domácího násilí.

5.2 Zkušenosti pracovníků

Oba policisté se shodují v tom, že přijetí zákona o domácím násilí bylo významným krokem správným směrem, neboť do konce roku 2006 nebyla právní ochrana osob postižených domácím násilím prakticky žádná. Od 1.1.2007 se dostalo do rukou policistů oprávnění, kterým mohou významným způsobem pomoci v boji proti domácímu násilí. Současnou právní úpravu tak policisté hodnotí veskrze pozitivně, potýkají se však s problémy při aplikaci zákona. Největším problémem je přístup řadových policistů, kteří mají řešit domácí násilí, neboť tyto pracovníci by neměli znát pouze právní problematiku, ale měli by mít i základy psychologie, aby dokázali správně pokládat otázky a rozeznat tak domácí násilí, které nemusí být vždy na první pohled patrné. Ohrožená osoba totiž ve většině případů je již pod značným „vlivem“ násilné osoby, a proto převzala za své názor násilné osoby, že za vzniklý „problém“ může vlastně ona, kdyby se tak nechovala, tak ji násilná osoba nenapadne. Pokud tato slova slyší důkladně neproškolený policista, tak s radostí sepíše úřední záznam, že ve věci nespátřuje podezření ze spáchání trestného činu ani přestupku, a proto bude věc uložena na místním oddělení k případnému dalšímu využití. Jak již bylo uvedeno, velkým problémem je to, že do konce roku 2006 nebyla právní ochrana ohrožené osoby prakticky žádná. Ohrožená osoba při eskalaci problému vždy zavolala na policii, po které požadovala zákrok z důvodu ohrožení života, zdraví či lidské důstojnosti, neboť byla násilnou osobou bezprostředně napadena, či byla jinak vystavena ponižujícímu jednání. V tuto chvíli byla ohrožená osoba ochotna věc řešit. Policisté přijeli na místo a pokud se nejednalo o tak závažný problém, že by jednání násilné osoby naplnilo skutkovou podstatu trestného činu a byly zde vazební důvody, tak násilná osoba byla pouze vyzvána k dostavení se k podání vysvětlení ať již pro podezření ze spáchání trestného činu či přestupku, ale fakticky zůstala násilná osoba dál s osobou ohroženou. To v drtivé většině případů zapříčinilo to, že po delší či kratší době se ohrožená osoba dostala znovu pod „vliv“ násilné osoby, která jí ve většině případů slíbila, že již nic takového neudělá, ale že si za to částečně může ohrožená osoba sama, protože pokud by se tak nechovala, násilná osoba by jí jistě neublížila.

Policisté proto na místě provedli řadu procesních úkonů (sepsání úředního záznamu o vytěžení osob (násilné a ohrožené osoby, případně dalších přítomných osob či sousedů), ohledání místa činu, předvolání osob k podání vysvětlení) a poté spisový materiál řádně prošetřovali za účelem zjištění, zda se jedná o podezření z trestného činu či přestupku. Za tímto účelem vždy vyslechli ohroženou a násilnou osobu, zajistili odborné vyjádření na stav po napadení ohrožené osoby, pokud se dostavila k lékařskému ošetření a udělila policii souhlas k nahlédnutí do lékařské dokumentace, případně učinila další procesní úkony. Po několika dnech či týdnech se však ve většině případů dostavila ohrožená osoba mnohdy doprovázena násilnou osobou a sdělila, že bere zpět poskytnutý souhlas s trestním stíhání osoby blízké, v případech podezření ze spáchání trestného činu, případně nedává návrh k projednání přestupku. Policisté tak strávili mnoho času nad dokazováním, ale výsledek nebyl žádný. Ve většině případů policisté nedokázali pochopit, že za to ohrožená osoba nemůže, neboť je pod vlivem násilné osoby, nedokázali se vžít do role této osoby a domnívali se, že je ohrožená osoby pouze využívá, že když něco potřebuje, zavolá na policii o pomoc, ale po několika málo dnech či týdnech již dělá, jako by se nic nestalo. Pokud by se jednalo o jedno zavolání a jedno řešení případu, každý policista by to patrně s mávnutím ruky přešel, v těchto případech však ohrožené osoby žádaly o pomoc mnohokrát, stejně jako se opakovaly fáze domácího násilí. A proto policista, který jel již například ke svému desátému výjezdu na místo, věděl o případu své a takto k němu i přistupoval. V roce 2007 vstoupil v účinnost zákon o domácím násilí, který rozšířil pravomoci policie, kdy policisté ze dne na den dostali nové právo vykázat násilnou osobu ze společného obydlí na dobu deseti dnů. Velkým problémem však bylo, že toto oprávnění nebylo policistům ve většině případů náležitě „vysvětleno“. Pokud totiž byli policisté školeni, tak ve většině případů jim byla vysvětlena pouze právní stránka respektive její technické řešení neboli které formuláře, jaké poučení a další záznamy musí policisté při vykázání vyplnit. Tato stránka věci činila vždy policistům potíže do té doby, než si ji vyzkoušeli v praxi. Poté vždy přišli na to, že někoho vykázat je z procesního hlediska jednoduchým úkonem. Značným problémem však bylo a je vyškolit a tedy i přesvědčit policisty o tom, že domácí násilí je skutečný problém a nejedná se o rozmar ohrožené osoby, která vždy když se jí to hodí, zavolá a úkoluje policii a zanedlouho si to stejně rozmyslí. Mnoho policistů, kteří již v minulosti přijeli nepočítaněkrát na místo se stejným výsledkem, jak byl popsán shora, si o domácím násilí myslí své a řeší pouze právní stránku věci a nikoliv psychologickou. Je proto značný rozdíl v tom, který policista na místě zasahuje respektive vyhodnocuje případ, zda se nejedná o domácí násilí.

Dalším problémem je i značná vytíženost a nedostatek policistů v terénu. Například na místním oddělení Policie ČR Řepy sloužily dříve dvě dvojčlenné hlídky. Nyní je problémem v mnoha případech postavit i hlídku jednu. Tato hlídka však nemůže být v terénu nepřetržitě, ale musí navštěvovat i fyzickou přípravu, střeleckou přípravu, a proto nemusí být ani celý den kompletní. Rovněž se každý den musí seznamovat se značným množstvím podzákonných předpisů – interních nařízeních, kterých je takové množství, že pokud by je poctivě studovala, strávili by tím policisté i několik hodin denně. Policista na místním (obvodním) oddělení tak musí být „expertem“ na celou trestněprávní i správněprávní oblast, neboť některé věci řeší sám a složitější samozřejmě přenechává ostatním kvalifikovaným složkám, ale musí znát jejich podstatu, neboť je ve většině případů tím prvním na místě činu, který tak zajišťuje a tím uchovává a zabezpečuje pozdější sběr a využití stop. Je potom zřejmé, že pokud někdo umí „všechno“, nemůže konkrétní problematiku znát tak dobře, jako pokud je někdo specialistou. Na místním oddělení Policie ČR Řepy byl proto vyčleněn jeden policista, který je za danou problematiku zodpovědný. Pokud je daný policista ve službě při oznámení incidentu se znaky domácího násilí jede tento policista na místo. Pokud ve službě není, mohou ho ostatní policisté kontaktovat na jeho telefonu se žádostí o konzultaci stejně jako respondenta npor. Mgr. Kamila Dvořáka.

5.3 Vyhodnocení rozhovorů

Osobně se domnívám, že z důvodů, které uvedli respondenti, je řešení zvolené v Praze naprosto nevyhovující. Policistů, kteří mohou a mají provádět vykazání je několik stovek či tisíc a takovýto počet nelze dle mého názoru kvalifikovaně vyškolit. Osobně jsem byl v průběhu roku 2007 vyškolen na školitele domácího násilí s úkolem, abych školil ostatní policisty na Praze I, která zahrnuje Prahu 1, 6 a 7. Spolu s druhým školitelem jsme měli postupně vyškolit všechny ostatní policisty této části Prahy. Školení mělo trvat cca 2 hodiny a měli jej zajišťovat (vysílat policisty na školení) služební funkcionáři. Až do doby mého odchodu od Policie ČR na konci roku 2009 však nedošlo k jedinému vyškolení policisty, mimo policistů Místního oddělení Policie ČR Řepy, které jsem si zorganizoval a zajistil sám.

Nevím, jaká je situace v dnešní době, protože kritizovat situaci si nikdo ze současných policistů nedovolí. Nemyslím si však, že by se situace nějak změnila.

Osobně se domnívám, že tento systém je z principu špatný, neboť není možné vyškolit každého na tak složitou problematiku, jako je domácí násilí, takže i kdyby vše fungovalo jak má, nebylo by možné zajistit takové množství odborníků. Jako vhodné řešení problému mi připadá cesta, kterou se vydalo např. Městské ředitelství policie Brno, které zřídilo speciální

skupinu zabývající se problematikou domácího násilí. Při působení malé skupiny poté není problém zajistit vhodné osoby, které mají o problematiku zájem a které jsou pak skutečnými odborníky. Osobně jsem navrhoval zřízení podobné skupiny i v rámci Prahy. Vyšší náklady na zřízení speciální skupiny by šlo částečně eliminovat tím, že by policisté pracovali na svých útvarech a měli by pouze pohotovost pro případ oznámení dané problematiky. Pohotovost, za jejíž držení je příplatek naprosto minimální, by poté měli určení policisté i v době svého volna a byli by veleni do služby až v případě oznámení případu. V tomto případě by jim buď byl zaplacen přesčas, nebo by si mohli vybrat náhradní volno a tím by nevznikly žádné náklady. Jediným nákladem by tak bylo, že by museli mít přidělené služební vozidlo, což je však dle mého názoru únosné řešení.

V současné době tak nejen v Praze záleží pouze na vedoucích funkcionářích a jednotlivých pracovnících, jak se seznámí s danou problematikou a jak k ní přistoupí, zda pouze tak, aby splnili svoji zákonnou povinnost a formálně se s případy domácího násilí vypořádali, nebo zda jim osudy ohrožených osob nejsou lhostejné a přistupují k tomu zodpovědně, jako např. Místní oddělení Policie ČR Řepy pod vedením npor. Bc. Petra Herinka a zástupce vedoucího oddělení npor. Mgr. Kamila Dvořáka, kteří za svoji činnost byli ohodnoceni i plaketou pro nejlepší oddělení v Praze bojující proti domácímu násilí.

V rámci malého útvaru tak lze zlepšit situaci zodpovědným přístupem s osobním nasazením, ale v rámci celé republiky by mělo převládat koncepční řešení, které však u policie chybí.

6 Kasuistika

6.1 První příklad domácího násilí

Dne 26.3.2007 oznámil na Místním oddělení PČR Řepy⁴⁸ pan Josef H. napadení své nevlastní nezletilé dcery Anety L. její matkou (manželkou oznamovatele), paní Marií L. Na místo se dostavila hlídka, která na místě zjistila, že matka pod vlivem alkoholu napadla svoji dceru a způsobila jí modřinu na noze a škrábance na prsou. Po provedeném šetření dále hlídka dospěla k závěru, že se nejedná o domácí násilí, neboť nebyly naplněny dva typické znaky domácího násilí, a to opakovanost a postupný nárůst intenzity⁴⁹. Z tohoto důvodu hlídka na místě řešila oznámení pouze jako přestupek proti občanskému soužití, a proto poškozenou a jejího nevlastního otce ústně předvolala k podání vysvětlení. Poté se odebrala na oddělení, kde o celé události sepsala úřední záznam. Spisový materiál byl následně přidělen zpracovateli, který měl vyslechnout všechny zúčastněné osoby a zajistit případnou lékařskou zprávu. V uvedené dobu se však poškozená se svým nevlastním otcem nedostavila. Za účelem řádného prošetření věci zpracovatel kontaktoval nevlastního otce, který uvedl, že se situace v rodině zlepšila, a proto nechce věc již dále řešit. Po opětovném poučení využil svého práva nevypovídat a rovněž odmítl dát návrh k projednání přestupku. Stejný postoj zaujala i poškozená. Spisový materiál byl následně ve smyslu ustanovení § 58 odst. 3 písm. b) z.č. 200/1990 Sb., o přestupcích, odložen, neboť přestupek nebylo možné projednat.

Dne 6.11.2007 v 18:10 hodin telefonicky oznámila na Místní oddělení PČR Řepy shora uvedená nezletilá Aneta L., že jí její matka Marie L. po příchodu do bytu dala facku a dále jí sprostě nadávala (bez jakéhokoliv důvodu). Dále sdělila, že se takto chová již přibližně jeden rok. Vše odstartovala ztráta zaměstnání paní Marie L. a její následné pravidelné požívání alkoholických nápojů. Dle sdělení Anety L. jí její matka vyhrožovala, že ji dostane do dětského domova a že jí celkově zničí život. Přibližně jednou týdně ji její matka fyzicky napadne, a to většinou fackami, údery pěstí po celém těle a škrábání nehty.

Po přijetí tohoto oznámení se na místo dostavila hlídka, která zpracovala úřední záznam o incidentu se znaky domácího násilí. Kvalifikovaným posouzením za využití metody SARA DN hlídka na místě zjistila, že jsou naplněny všechny znaky domácího násilí, a proto na místo povolala policistu vyškoleného pro vykázaní.

---

⁴⁸ Čerpáno ze spisového materiálu vedeného na Policii České republiky, Obvodní ředitelství Praha I, Místní oddělení Řepy pod spisovou značkou ORI-2416/MO9-PŘ-2007

⁴⁹ V této době ještě platil Závazný pokyn policejního prezidenta č. 179/2006, kterým se stanoví postup příslušníků Policie České republiky v případech domácího násilí, kdy tento závazný pokyn neumožňoval vykázaní pokud nebyly naplněny všechny typické znaky domácího násilí.

Policista přivolaný na místo opět za využití metody SARA DN vyhodnotil oznámení a dospěl k závěru, že násilná osoba Marie L. bude vykázána. Za tímto účelem byl zpracován úřední záznam o výjezdu k incidentu se znaky domácího násilí, oznámení o zahájení řízení, potvrzení o ústním vyhlášení rozhodnutí o vykázání, poučení ohrožené osoby, poučení vykázané osoby a rozhodnutí o vykázání.

6.2 Rozbor příkladu

Tento příklad byl vybrán z důvodu, že zachycuje a dokresluje problém popsany v předchozí kapitole. Pozorným prostudováním musel každý přijít na zásadní nesrovnalost ve spisovém materiálu, a to, že při prvním výjezdu na místo policisté dle úředního záznamu zjistili, že k násilí nedochází opakovaně, ale že se jednalo o jediný útok. Při druhém výjezdu na místo incidentu po cca šesti měsících policisté na místě zjistili, že k opakovanému napadání dochází již po dobu cca jednoho roku, kdy tyto útoky dle ohrožené osoby odstartovala ztráta zaměstnání násilné osoby. Pokud ohrožená osoba neuvedla špatně délku napadání (což vzhledem k přiřazení k určité události je málo pravděpodobné), tak muselo docházet k útokům (a pravděpodobně tedy i k domácímu násilí) již při prvním oznámení. Jako pravděpodobné mi připadá, že policisté vyšetřující první incident o této skutečnosti buď věděli, ale nechovali se tak, jak jim zákon ukládá, nebo se nedovedli dobře ptát a tuto skutečnost se nedozvěděli. Obě možné verze dokreslují to, co bylo popsáno v předchozí kapitole.

Institut vykázání tak dal do rukou policie mnohem účinnější zbraň pro řešení případů domácího násilí. Mnoho policistů však v sobě má zakořeněný odpor k řešení těchto případů a je velice těžké je přesvědčit, že řešení je možné a účelné. V tomto úsilí se však nesmí polevit a věřím, že po určitém čase bude stav u policie mnohem lepší.

Uvedený případ velice dobře dokazuje, jak nový zákon o domácím násilí v praxi dobře funguje. Za předchozího stavu ohrožená osoba byla i po oznámení incidentu dále pod vlivem násilné osoby, která ji většinou přesvědčila, aby stáhla souhlas s trestním stíháním či nedávala souhlas s projednáním přestupku. Takto to bylo i v našem případě. Při vykázání však má ohrožená osoba deset dnů na rozmyšlení, jak bude svoji situaci řešit, a to bez přímého vlivu násilné osoby a za pomoci institucí poskytující pomoc obětem domácího násilí. V našem případě se po konzultaci právě s těmito institucemi ohrožená osoba rozhodla, že nebude dávat návrh soudu na předběžné opatření, ale že dá násilné osobě poslední šanci. Násilná osoba se tak opravdu po předchozím vykázání začala chovat slušně, nastoupila na protialkoholní léčení a k násilí již přestalo docházet. Z právního hlediska je tedy vykázání preventivní opatření

nesankčního charakteru, ale pro mnoho násilných osob je to velká hrozba, jak mohou být za své jednání „potrestány“.

6.3 Druhý příklad domácího násilí

Dne 16.1.2013 ve 12:01 hodin oznámila telefonicky na linku 158 paní Iva S., že ji v panelovém domě v Praze 6 Řepy napadl syn. Na místo se dostavila hlídka místního oddělení Policie ČR Řepy⁵⁰, která kontaktovala oznamovatelku od které zjistila, že ji v jejím bytě č. 7 její podnapilý syn napadl. Oznamovatelka dále sdělila, že syn má dlouhodobé psychické problémy, trpí úzkostí, depresemi a agresivitou a ambulantně se léčil v Psychiatrické léčebně Bohnice, avšak léčbu nedokončil. V podezřelém hlídka na místě zjistila pana Jiřího S., který dle svého vyjádření kolem poledne matku požádal, aby mu koupila láhev tvrdého alkoholu, což ona odmítla. Poté začal matce nadávat a třikrát ji udeřil pěstí do ramene a zad. Oznamovatelka dále uvedla, že jí vyhrožoval zabitím, kdy tyto výhrůžky trvají již několik měsíců. Hlídka na místě dále zjistila, že podezřelý vypil větší množství alkoholu a snědl léky na uklidnění. Z tohoto důvodu byla přivolána záchranná služba, která odvezla podezřelého na protialkoholní záchytnou stanici Fakultní nemocnice Bulovka.

V nemocnici bylo domluveno, že až bude podezřelý schopen dalších úkonů, bude o tom policie vyrozuměna a dojde k omezení osobní svobody.

Vyhodnocením spisového materiálu bylo zjištěno, že je zde dáno podezření z trestného činu, a proto byla věc postoupena na Službu kriminální policie a vyšetřování Praha I. Jelikož jednání naplňovalo všechny znaky domácího násilí, bylo rovněž rozhodnuto, že podezřelý bude vykázán ze společného obydlí. Z tohoto důvodu byly vypracovány příslušné formuláře – vyhodnocení otázek SARA DN, úřední záznam o incidentu se znaky domácího násilí, úřední záznam o vykázání, potvrzení o vykázání, poučení vykázané osoby a poučení ohrožené osoby. Následně byla provedena kontrola dodržování vykázání, o které byl sepsán úřední záznam o provedení kontroly dodržování povinností vyplývajících z vykázání.

Jelikož ohrožená osoba nepodala předběžné opatření spočívající v prodloužení vykázání u příslušného soudu, skončilo vykázání uplynutím desetidenní lhůty.

6.4 Rozbor příkladu

S postupem policistů se naprosto ztotožňuji a nenašel jsem v něm žádné pochybení. Policisté postupovali správně rovněž v té skutečnosti, že provedli vykázání, ačkoliv podezřelý

---

⁵⁰ Čerpáno ze spisového materiálu vedeného na Policii České republiky, Obvodní ředitelství Praha I, Místní oddělení Řepy pod spisovou značkou KRPA-24692/ČJ-2013-001118

byl zadržen pro podezření ze spáchání trestného činu a byl vzat do vazby. Přestože se v takovém případě zdá vykazání jako nadbytečné, je správné jej vždy provést, neboť z vazby může být kdykoliv propuštěn například pro případné procesní pochybení a v takovém případě přichází na řadu vykazání respektive jeho důsledky.

Tento příklad tak byl dle mého názoru vzorovým příkladem toho, jak by měla policie postupovat v případě domácího násilí. Rovněž se domnívám, že se policie postupně poučila ze svých chyb, které na počátku účinnosti zákona dělala, a které jsou v dnešní době již ojedinělé v případě, že vedoucím funkcionářům a řadovým policistům není problematika domácího násilí lhostejná a chtějí se systematickým postupem dopracovat do odpovídajícího stavu znalosti problematiky.

Závěr

Domácí násilí vždy byl a je velký problém, který s sebou přináší řadu negativních důsledků pro jednotlivce i celou společnost. Z tohoto důvodu jej nelze považovat za věc soukromou, a proto je povinností státu vůči němu zasáhnout a snažit se jej eliminovat všemi dostupnými prostředky.

V naší republice jsme se dlouhou dobu k této problematice stavěli zády a předstírali jsme, že zde žádný takový problém není. V posledních letech se však po vzoru „západního světa“ stále častěji věnují tomuto tématu odborníci, média i laická veřejnost. Postupně se mění vžitý názor, že agrese mezi blízkými osobami za zavřenými dveřmi je ryze soukromým problémem, protože domácí násilí ohrožuje nejdříve lidskou důstojnost, poté zdraví a nakonec v mnoha případech i život oběti a tyto hodnoty je povinen stát chránit.

Zásahu na odbourávání předsudků a změně veřejného mínění mají především různé nestátní neziskové organizace, které hrají významnou roli v medializaci této problematiky. Jejich primárním úkolem však je pečovat o oběť, která byla domácím násilím podrobena. Z tohoto důvodu provozují poradenská centra a krizové telefonní linky, kam se mohou oběti domácího násilí obrátit s žádostí o radu či o pomoc, a to jak psychologickou, právní a v některých případech nabízejí i dočasná útočiště obětem domácího násilí, které se rozhodly od násilné osoby odejít.

Dále je rovněž důležité, aby společnost dala jasně najevo, že domácí násilí netoleruje. Toto by mělo zapříčinit, že toleranci k domácímu násilí nebude dědit další generace. Za tímto účelem se provádí mnoho osvětových kampaní, kdy ČR není v tomto ohledu výjimkou.

Za přínosný prvek prevence je dále nutné považovat zaměření nejen na pomoc oběti, ale i na pomoc násilné osobě. V některých státech již existují terapeutické programy pro domácí násilníky zaměřené na změnu chování násilné osoby. Při této terapii se využívá různých metod, a to počínaje psychologickými technikami na snížení agrese a hněvu, přes párové terapie až po odnaučování násilného chování. Tyto terapie většinou zprostředkovávají probační služby s integrací státu.

Dle mého názoru naše republika udělala za posledních několik let rozhodný krok směrem k vyřešení problému domácího násilí a současná právní úprava je kvalitativně srovnatelná s právní úpravou vyspělých států Evropské unie. Jisté mezery tak vidím pouze v podzákoně normotvorbě a zejména v nejednotnosti a nesystematičnosti v přístupu jednotlivých krajských ředitelství Policie ČR. Problematika domácího násilí je natolik složitá, že musí být zřízena speciální oddělení, kde budou pracovat vyškolení policisté se zájmem o

tuto problematiku. Pokud však nebude přijato jednotné řešení na úrovni policejního prezidia, bude rozhodnutí záviset na každém krajském řediteli, zda tuto speciální skupiny vytvoří, jako např. v Brně, či zda budou problematiku domácího násilí řešit všichni policisté základních útvarů, jako je tomu např. v Praze. Domnívám se, že u takto závažné problematiky by mělo být zvoleno řešení na celorepublikové úrovni. Z povahy domácího násilí vyplývá, že jej nebude možné nikdy úplně eliminovat, nicméně koncepce by měla být zvolena co nejefektivnější, aby řešení případů bylo co nejvíce účinné.

Velkým úkolem policie nyní je, aby její příslušníci nehledali domácí násilí tam, kde není, ale nepřehlédli jej tam, kde je.

Seznam použité literatury

Monografie:

- Voňková, J. Spoustová, I. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. Praha: proFEM, o.p.s. 2008. 244 s.
- Martinková, M., Macháčková, R. *Vybrané kriminologické a právní aspekty domácího násilí*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2001. 193 s.
- Čírtková, L., Macháčková, R., Vitoušová, M. *Domácí násilí – přístup k řešení problému ve vybraných evropských zemích*. Praha: Bílý kruh bezpečí, o. s., 2002. 143 s.
- STŘÍLKOVÁ, P., FRYŠTÁK, M. *Vykázání jako prostředek ochrany před domácím násilím*. Ostrava: KEY Publishing, 2009. 91 s.
- KRÁLÍČKOVÁ, Z., ŽATECKÁ, E., DÁVID, R., KORNEL, M. *Právo proti domácímu násilí*. Praha: C. H. Beck, 2011. 120 s.
- ČÍRTKOVÁ, L. *Forenzní psychologie*. 2.vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. 439 s.
- Hartl, P. Hartlová, H. *Psychologický slovník*. Praha: Portál, 2000. 774 s.
- Hendl, J. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. 408 s.
- Ševčík, D., Špatenková, N., a kol. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. Praha: Portál, 2011, 186 s.

Odborné články:

- Potměšil, J. Domácí násilí v přestupkovém řízení. *Správní právo*, 2008, roč. 41, č. 2, s. 78 – 106, č. 3 s. 146 - 162
- Mašek, D. Nová právní úprava trestního postihu domácího násilí. *Právo a rodina*, 2004, č. 8, s. 1 - 4.
- Wilk, A. Týrání osoby ve společně obývaném bytě nebo domě. *Právo a rodina*, 2005, č. 10, s. 8 - 10.
- Svoboda, K. Soudní praxe při vykazování násilníka z bytu. *Právní rozhledy*, 2007, č. 5
- Vitoušová, P. Dynamika násilí na ženách v partnerských vztazích – poznatky z pětileté pomoci obětem trestných činů v ČR. In Sborník příspěvků českých a zahraničních odborníků přednesených na konferenci Koordinačního kruhu prevence násilí na ženách. Praha: *Koordinační kruh prevence násilí na ženách*, 1997

Internetové odkazy:

www.bkb.cz

www.domacinasili.cz

www.mver.cz

www.rosa-os.cz

www.donalinka.cz

Právní předpisy a dokumenty:

- ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů
- usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 40/1990 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím ve znění pozdějších předpisů
- Bundesgesetz zum Schutz vor Gewalt in der Familie – GeSchG BGBl.Nr. 759/1996 ST0242, in der Fassung späterer Gesetze (Spolkový zákon na ochranu před násilím v rodině)
- Závazný pokyn policejního prezidenta č. 200/2008, o provádění vykázaní
- Závazný pokyn policejního prezidenta č. 179/2006, o provádění vykázaní
- Úmluva na ochranu lidských práv a základních svobod, tzv. Evropská úmluva, 1950 (sdělení federálního Ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb.)
- Mezinárodní pakt o občanských a politických právech, 1966 (vyhláška Ministerstva zahraničních věcí č. 120/1976 Sb.)

Komentáře:

- Šámal, P. a kol, *Trestní zákoník, Komentář*. Praha: C.H.Beck, 2009, 2011 s.
- Vangeli, B. *Zákon o Policii České republiky. Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2009, 442 s.
- Jelínek, J. a kol, *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. Praha: Leges, 2011, 1280 s.

Ostatní:

- Šedivá, M. a kol. *Metodický rámec interdisciplinární spolupráce na místní úrovni při řešení případů domácího násilí*. Praha: Bílý kruh bezpečí, o.s., 2007
- Voňková, J., a kol. *Metodický rámec práce Intervenčních center a podpora jejich vzniku*, Bílý kruh bezpečí o.s., 2007

Abstrakt

Tématem diplomové práce je domácí násilí s důrazem na postup a možnosti Policie ČR v boji s tímto společenským fenoménem, který zde jako druh násilí je tak dlouho jako společnost sama, ale dlouhou dobu byla tato problematika bagatelizována a tabuizována a až v posledních desetiletích se o tento problém začíná zajímat většina společnosti.

Cílem práce bylo stručně charakterizovat problematiku domácího násilí s důrazem na postup Policie ČR a následně se zaměřit na praktické problémy při aplikaci norem. Z tohoto důvodu se práce dělí do dvou hlavních částí. V první, teoretické části, je věnována pozornost historii a příčinám domácího násilí, jeho fázím, možnostem ohrožené osoby a právní problematice tohoto tématu nahlíženému z pohledu různých odvětví práva.

Druhá část práce je praktická a snaží se zdokumentovat možné problémy vznikající při aplikaci norem domácího násilí příslušníky Policie ČR. Z těchto problémů jsou vyvozeny závěry jak zlepšit metodiku práce policie.

Abstract

The diploma thesis deals with domestic violence with an emphasis on procedure and possibilities of the Police of the Czech Republic in the fight against this social phenomenon. Domestic violence is here as long as the human society itself, but for a long time this issue was downplayed and it was a taboo, most companies have been becoming to concern about this problem in the last few decades.

The aim of the thesis is to briefly characterize the issue of domestic violence with an emphasis on procedure of the Police of the Czech Republic, and then to focus on practical problems in the application of standards. For this reason the thesis is divided into two main parts. In the first theoretical part is the attention devoted to the history and causes of domestic violence, its stages, possibilities of endangered persons and to legal issues of this topic viewed from different branches of law.

The second part is practical and it is trying to document potential problems arising from the application of standards of domestic violence by police officers of the Police of the Czech Republic. Conclusions as to improve the methodology of police work are drawn from these problems.

Seznam klíčových slov

Domácí násilí, ohrožená osoba, násilná osoba, oběť, policie, pomoc, legislativa.

Key words

Domestic violence, endangered person, violent person, victim, police, help, legislation.